

Türkiye'de
**Ne Eğitimde Ne İstihdamda
(NEET) Gençlerin**
İhtiyaçları, Problemleri,
Gelecekte Beklentileri

Nisan 2021

Araştırma Künyesi

Katkıda bulunanlar (A-Z)

Aylin Ezgi Yılmaz

Ayşe Pınar Gürer

Ceylan Özünel

Dr. Ulaş Tol

Efe Can Çoban

Elif Öztürk

Emirhan Özkan

Gül İçel

İrem Aydaş

Kübra Akkuş

Mehmet Ali Çalışkan

Rümeysa Çamdereli

Yazarlar (A-Z)

Ceylan Özünel

Dr. Ulaş Tol

Emirhan Özkan

Rümeysa Çamdereli

Grafik Tasarım

Büşra Yurtseven

Araştırma Tasarım, Saha ve Analiz

Yaşama Dair Vakıf (YADA Vakfı)

Toplumsal Etki Araştırmaları Merkezi (TEAM)

www.yada.org.tr

www.teamarastirma.com

İçindekiler

4	1. Önsöz	
6	2. Yönetici Özeti	
10	3. Araştırmanın Yöntemi & Örneklem	
12	4. Giriş	
15	5. Arka Plan	
	5.1. Gençlik Tanımı ve Değişkenleri	15
	5.2. Neet Kavramı ve Alt Kategorileri	16
	5.3. Türkiye’de NEET Gençlere Yönelik Sivil Toplum Çalışmaları	20
23	6. NEET Kategorileri	
	6.1. Çalışma ve Eğitim Durumlarına Göre Gençlik Kategorileri	23
	6.2. Eğilimlerine Göre Gençlik Kümeleri	24
	6.3. Kimler NEET Grubunda?	25
	6.4. Gençler Neden NEET Oluyor?	33
40	7. Gençlerin Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Tercih ve İhtiyaçları	
	7.1. Kaygılar, Hayaller	40
	7.2. İhtiyaçlar, Beklentiler	43
	7.3. Sosyal ve Siyasal Tercihler	45
	7.4. Günlük Yaşam, Beğeniler	47
51	8. Sonuç & Öneriler	

Tablo, Grafik ve Şekiller

Grafik 1. Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Dağılımı	12
Şekil 1. Aktif ve Pasif NEET Karar Şeması	17
Şekil 2. Eurostat'ın NEET Sınıflandırması	19
Şekil 3. Eurostat'ın NEET Sınıflandırmasının Kriterleri ve Karar Ağacı	20
Grafik 2. NEET Durumlarına Göre Gençlerin Bakım Sorumlulukları	26
Grafik 3. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Cinsiyet Dağılımı	27
Tablo 1. Çalışma ve Eğitime Göre Gençlik Kümelerinin Yaşa Göre Dağılımı	28
Grafik 4. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Yaş Dağılımı	28
Grafik 5. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Gelir Dağılımı	29
Grafik 6. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Hanesinde Türkçeden Başka Anadil Konuşulma Oranı	30
Grafik 7. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Sağlık Problemleri Dağılımı	31
Grafik 8. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Mutluluk Seviyesi Dağılımı	32
Tablo 2. Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Gençlik Kümelerinin Çalışmış Kesiminin Ayrımcılık Tecrübesi	34
Tablo 3. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Lise ve Altı Eğitime Devam Etmeme Gerekçeleri	36
Tablo 4. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Yüksek Eğitime Devam Etmeme Gerekçeleri	38
Şekil 4. Gençlerin Temel Sorunları	40
Şekil 5. Gençlerin En Büyük Hayalleri	41
Tablo 5. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Üç Öncelikli Hayalinin Dağılımı	42
Şekil 6. Gençlerin Üniversite Mezunlarının Sahip Olması Gerektiğini Düşündüğü Beceriler	44
Tablo 6. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin İş Bulmaya Yönelik İhtiyaçları	45
Tablo 7. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Sosyal Konulardaki Desteği	46
Tablo 8. Gençlerin Siyasi Parti Tercihleri	46
Tablo 9. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Siyasi Parti Tercihleri	47
Tablo 10. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Günlük Faaliyetleri için Ayrılan Zaman (saat)	48
Tablo 11. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Duygusal İlişki Dağılımı	48
Tablo 12. Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Gençlik Kümelerinin Beraber Yaşadıkları Kişiler	49

ÖNSÖZ

1 Önsöz

YADA Vakfı olarak sivil toplum kuruluşlarına, kamu kurumlarına ve özel sektöre yönelik sivil toplumun ve yurttaşların kanaatlerini ve tercihlerini aktaran çeşitli araştırma projeleri tasarlıyor ve yürütüyoruz. Bugüne kadar 80'in üzerinde araştırma projesi gerçekleştirdik; rapor ve kitap yayınladık¹.

Öncelik verdiğimiz araştırma konu ve alanları dört başlıkta özetlenebilir:

- + Türkiye'de sivil toplumun yapısı ve sivil toplum kuruluşlarının durumu,
- + Sivil toplumun; toplum, yerel yönetimler ve hükümet nezdindeki itibarı ve sivil topluma duyulan güven,
- + Gençlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık gibi toplumsal gündemde yer edinmiş konular ve bu konuların sivil toplum kuruluşlarıyla bağları,
- + İzleme-değerlendirme, paydaş analizi, kurumsal itibar ve etki değerlendirme çalışmaları.

Mayıs 2020'de YADA Vakfı olarak düzenlediğimiz sivil toplum çalıştayında son dönemde daha yaygın bir şekilde kullanılan NEET (Not in Education, Employment, or Training / İstihdamda, Örgün veya Mesleki Eğitimde Olmayan) kavramının ve bu kavrama işaret edilen genç kesimin sivil toplum kuruluşları tarafından yeterince tanınmadığını ortaya koyduk. Çalıştayın tavsiyelerinden biri bu ihtiyaca cevap verecek, sivil toplum kuruluşlarının NEET grubundaki gençleri daha yakından tanımalarına yardımcı olacak araştırmalar gerçekleştirilmesiydi². Buradan hareketle sivil toplumun ve kamu kurumlarının çalışmalarına zemin sağlaması amacıyla gerçekleştirdiğimiz "Türkiye'de Ne Eğitimde Ne İstihdamda (NEET) Gençlerin İhtiyaçları, Problemleri, Gelecekte Beklentileri" araştırmasının sonuçlarının etkin uygulama ve politikalara ışık tutmasını umuyoruz.

Türkiyeli gençlerin önemli bir kısmını ne eğitimde ne de istihdamda yer bulabilen gençler oluşturuyor. Ekonomik hayatın ve eğitim hayatının dışında kalan bu gençler, çağdaşlarından eğitim ve çalışma tecrübesi itibarıyla ayrılsa da özellikle sosyal tercihlerinde benzeşiyor. Türkiye'nin gerek sosyal gerekse ekonomik gelişimi için kritik öneme sahip olan gençlerin potansiyellerini gerçekleştirememesi düşündürücü. Bu rapor, özellikle ne eğitimde ne de istihdamda olan gençleri odak noktasına alarak Türkiyeli gençlerin çalışma ve eğitim durumlarına göre panoramasını oluşturmayı amaçlıyor. NEET olarak da tanımlanan bu grubun karşılaştığı zorluklar ve geleceğe yönelik tercihleri ve hayalleri sadece kendi kişisel hayatlarını değil, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik geleceği için de önem taşıyor. Rapor, Türkiyeli NEET ve NEET olmayan gençlerin farklılık ve benzerliklerinin altını çizerek, özellikle NEET grubundaki gençlerin problem ve ihtiyaçlarını analiz ediyor ve bu gençleri hedefleyen sivil toplum çalışmalarına ve kamu politikalarına destek olmayı amaçlıyor.

1 <https://yada.org.tr/yayinlar>

2 https://www.sivilsayfalar.org/wp-content/uploads/2020/07/YADA_NEETGen%C3%A7lik%C3%87al%C4%B1C5%9FtayRaporu_PDF_son.pdf

YÖNETİCİ ÖZETİ

2 Yönetici Özeti

YADA olarak sivil toplumu ve ilgili diğer paydaşları, siyasal ve toplumsal konularda bilgilendirme ve yönlendirme maksadıyla yaptığımız araştırmalardan biri olan "Türkiye'de Ne Eğitimde Ne İstihdamda (NEET) Gençlerin İhtiyaçları, Problemleri, Gelecekte Beklentileri" araştırmasıyla NEET grubundaki gençlerin temel dinamiklerini, tercih ve ihtiyaçlarını tespit etmeyi amaçladık. Araştırma kapsamında literatür taradığımız ve gençlerin mevcut durumlarını anlatan çalışmaları incelediğimiz bir masabaşı çalışması gerçekleştirdik. Bununla birlikte, 15 NEET genç³ ile derinlemesine görüşmeler yaptık. Araştırmamızın temel bulgularını oluşturan nicel saha aşamasında ise Türkiye temsili 1518 genç ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirdik. Örneklem yapımızın %50'sini NEET, %50'sini NEET olmayan gençler oluşturuyor. Bu da bize gençlerin NEET olma ve olmama durumuna göre farklılaşan ihtiyaçlarını, beklentilerini ve yaşam tarzlarını karşılaştırabilme imkânı sunuyor.

NEET'leri iki genel alt-kategoriye ayırmak mümkün: Aktif ve Pasif NEET'ler. Aktif NEET grubunda olan gençler her ne kadar çalışmıyor ya da eğitim görmüyor olsalar da mevcut durumlarından ayrılmaya niyetliler ve bu yönde çaba gösteriyorlar. Bu gençler aktif olarak iş arıyor ya da bir eğitim kurumuna başlamak üzere hazırlık yapıyor olabilirler. Pasif NEET grubundaki gençler ise böyle bir niyet ya da çaba içerisinde değiller. Bu grupta olmak belirli bir kesim için bir tercih iken, birçoğu için imkânsızlık veya sosyal engellerin bir sonucu. Bu gruptaki işsizler resmi işsizlik rakamlarına yansımıyor. Hastalık, engellilik, kişisel veya ailevi sorumluluklardan ötürü uygun eğitim veya çalışma imkânı bulamayan gençler bu grupta. Bununla birlikte, araştırma sonuçlarını analiz ederken, gençleri çalışma ve eğitim durumuna göre sekiz farklı kategoride ele aldık. Bu kategoriler: **Çalışanlar, Düzensiz Çalışanlar, Ev Kadınları, Hem Eğitim Gören Hem Çalışanlar, Öğrenciler, Resmi İşsizler, İş Aramayan İşsizler, Sınava Hazırlananlar**. Bu kümeler, gençlerin hem eğitim ve çalışma statülerini hem de bu statülerini değiştirme niyetlerini dikkate alıyor. Çalışma ve eğitim grupları her ne kadar eğilimleri dikkate alsada her biri katılımcının niyet ve eğilimleri farklı bir kümelendirmeyi de gerektiriyor. Bu doğrultuda, analizimizde ayrıca gençleri eğilimlerine göre de kümeleyerek bulgularımızı derledik. Eğilimlerine göre NEET kümeleri gençlerin bir kümede kalma ihtimallerini, niyetlerini ve gelecek planlarını daha detaylı bir şekilde dikkate alıyor. Bu kümeler, net bir şekilde NEET olmayan statüden açık ve kalıcı bir NEET statüsüne uzanan, giderek NEET olma ya da NEET'te kalma ihtimalinin koyulaştığı bir skalayı da mümkün kılıyor. Bu skala altı kümeden oluşuyor: **İstihdamda, Sınırdaki, Aktif, Pasif, Ümitsiz ve Kalıcı**. Bu kümeleri, anket kapsamında katılımcılara sorulan geleceğe dair planlar ve niyetler çerçevesinde inşa ettik.

NEET kümeleri, gençlerin çalışma ve eğitim durumlarına göre ve eğilimlerine göre nasıl ayrıştığını ve NEET panoramasının heterojen yapısını açık bir şekilde ortaya koysa da NEET grubundaki gençleri NEET olmayan gençlerden ayıran temel bir demografiden bahsetmek de mümkün. Gençlerin kadın, 25-29 yaş arasında, düşük ve orta gelirli, sağlık sorununa sahip olması ve Türk olmamaları halinde NEET grubunda olma ihtimalleri daha yüksek. Ayrıca, NEET grubundakiler NEET olmayan çağdaşlarına nazaran sosyal çevrelerinde daha çok sorumluluk alıyorlar ve daha mutsuzlar. Dolayısıyla, araştırma sonuçları, çeşitli olduğu kadar önemli ortak noktaları olan bir NEET manzarası çiziyor.

³ Gençlik çalışmalarında yaş aralıkları konusunda farklı yaklaşımlar söz konusu. Biz bu yaklaşımlar içerisinde hem OECD'nin kullandığı hem de daha kapsayıcı olduğunu düşündüğümüz 18-29 yaş aralığını referans olarak aldık.

Araştırma kapsamında gençlerin eğitim ve iş kariyerlerinin temel eğilimleri, bu eğilimleri etkileyen sosyal faktörler, gençlerin kariyer tercihleri, problemleri ve kişisel beğenilerini anlamaya çalıştık. Bu çerçevede, NEET grubundaki gençleri eğitim gören ve çalışan gençlerden ayıran temel noktalar ve NEET grubundaki gençlerin kendi aralarındaki farklılıklarını ortaya koyduk.

Araştırmanın temel bulgularını şöyle özetleyebiliriz:

- + Türkiyeli gençler ekonomik ihtiyaç ve tercihlerinde eğitim ve çalışma tecrübeleri itibarıyla önemli farklılıklar gösteriyor. Bununla beraber, sosyal ve siyasal tercihleri bu farklılığa paralel bir değişim göstermiyor. Gençler kuşak olarak benzer yönelimlere sahip olsa da eğitim ve çalışma tecrübelerinden ötürü farklı ekonomik ihtiyaçlara sahipler.
- + Şu kategorilerdeki kişilerin NEET grubunda olma ihtimali daha yüksek: Kadınlar, 25-29 yaş grubu, düşük ve orta gelirli, Türk olmayanlar, sağlık sorunları olanlar, mutsuzlar.
- + NEET kategorisindeki kişilerin çalışmamasının ana sebepleri arasında eğitim, yetenek yoksunluğu, sağlık problemleri, psikolojik problemler ve çocuk veya yetişkinlere yönelik bakım sorumlulukları geliyor.
- + Gençler ayrımcılıktan, sosyal hakların zayıf olmasından, beceri ve tecrübe eksikliğinden şikayetçi. Bu faktörlerin iş bulmalarını zorlaştırdığını düşünüyorlar.
- + Her ne kadar ayrımcılık temel bir eleştiri noktası olsa da gençler sosyal meselelerde belirgin şekilde özgürlükçü değiller. Gerek NEET gerekse NEET olmayan grubun ciddi anlamda ilerlemeci olduğu alan, kadınların iş gücüne katılımına olan olumlu bakışla sınırlı.
- + Halihazırda çalışırken sonradan NEET kapsamına giren gençlerin bu geçişinin ana sebebi ya sosyal haklarının zayıf olması ya da kadınların çalışmasına yönelik ayrımcı bakış açısı.
- + Gençlerin eğitime devam etmemesinin en büyük nedenlerinin; ekonomik sorunlar, sağlık sorunları ve aile baskısı olduğu görülüyor. Aile baskısı ve sağlık sorunlarının eğitime engel olması daha çok NEET grubunda görülüyor. İlki üniversite eğitimi öncesi için temel bir engelken, ikincisi yüksek öğrenim önünde bir engel olarak tecrübe ediliyor.
- + Gençlerin kaygı ve hayalleri büyük oranda NEET statülerinden etkileniyor. NEET grubundakiler daha çok iş bulma ve yetenek geliştirme konularında zorlanıyor ve iş bulma, maddi sorunlar ve gelecek kaygısı ile meşgul oluyor.
- + Gençler özellikle mesleki eğitim ve yabancı dil eğitiminin gereğinin farkında. Bu ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim hizmetleri talep ediyorlar. Geliştirmek istedikleri beceriler büyük oranda hizmet sektörüne ya da el becerisine dayanan işlere yönelik.
- + Gençlerin önemli bir kısmı kendilerini temsil edebilen ve ihtiyaçlarını gören bir siyasi parti olmadığı görüşünde. Bu anlamda gençler, siyasetten gençlerin ihtiyaçları ve özellikle işsizlik sorununa yönelik çözüm önerileri bekliyorlar.

Araştırma sonuçları kapsamında genel politika önerilerini şöyle özetleyebiliriz:

- + NEET grubundaki gençlere yönelik geliştirilen politikalar, gençlerin heterojen yapısını ve alt-grupların farklılaşan ihtiyaç ve taleplerini göz önünde bulundurmalı.
- + Gerek çalışma ortamları gerekse eğitim kurumları, gençlerin farklılaşan sağlık ve engellilik durumlarını göz önünde bulundurarak esnek ve erişilebilir imkân ve pratikler geliştirmeli.
- + Gençlerin fiziksel ve psikolojik sağlık ihtiyaçlarının karşılanması için destek verilmeli. Özellikle ümitsiz ve kalıcı NEET grubundaki gençlerin yaşadığı özgüven eksikliği giderilmeli.
- + Halihazırda NEET grubunda olan gençlerin meslek kazanımı için, örgün eğitimden ziyade yabancı dil ve mesleki becerilere yönelik kurslar veya sertifika programları düzenlenmeli.

- + Çocuk ve yaşlı bakımından ötürü çalışamayan ya da eğitime devam edemeyen kadınlar için ücretsiz kreş veya evde bakım destekleri sunulmalı.
- + Ekonomik ihtiyaçlardan ötürü eğitimine devam edemeyen gençlerin ihtiyaçları gözetilerek burs imkanları sunulmalı.
- + Görece daha girift ve toplumda yerleşik olan toplumsal cinsiyet algıları ve genel ayrımcılık pratiklerine yönelik bu pratiklere maruz bırakılan grupları teşvik eden, güçlendirmeye yönelik sivil toplum faaliyetlerinin yanı sıra, ayrımcılığa karşı yasal düzenlemeler uygulanmalı.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ & ÖRNEKLEM

3 Araştırmanın Yöntemi & Örneklem

Türkiye’de NEET gençlerin ihtiyaçları, problemleri ve gelecekte beklenmelerinin ölçülmesini hedefleyen bu çalışmada nicel ve nitel araçların bir arada kullanıldığı kapsamlı bir metodoloji uyguladık. Araştırmayı üç evrede gerçekleştirdik:

Evre	Aşamalar	Amaç	Veri Toplama Araçları
Keşif	Literatür taraması	NEET gençlerin mevcut durumunu anlatan çalışmalarını incelemek	Masabaşı Çalışması
Nitel Evre	Derinlemesine görüşmeler	Mevcut durumun ve gelecek tahayyüllerinin nedenlerini, dinamiklerini irdelemek	15 NEET genç ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler
Nicel Evre	Türkiye temsili araştırma	NEET olan ve olmayan gençlerin günümüzde karşı karşıya olduğu durumları, beklenti ve ihtiyaçlarını anlayarak niceliksel sonuçları ortaya çıkarmak	1518 genç ile yüz yüze anket çalışması

Keşif evresinde yapılan masabaşı çalışması ile Türkiye ve dünyada gençlerin mevcut durumunu tarif eden çalışmalar incelendi. Literatür taraması da yapılan bu çalışma ile araştırma için zemin oluşturabilecek arka plan bilgileri derlenerek, hangi alanlarda bilgi eksikliği olduğu konusunda tespitler yapıldı. Buradan hareketle araştırmanın temel argümanları ortaya çıkarıldı ve hedefleri çerçevesi belirlendi.

Araştırmanın nitel evresinde, 15 farklı profili temsil eden NEET gençler ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirildi. Buradaki amaç, NEET gençlerin tercihlerini, ihtiyaçlarını, hayallerini kendilerinden dinlemek, mevcut durumları ve gelecek tahayyüllerinin arkasında yatan nedenleri ve dinamikleri keşfetmekti.

Araştırmanın niceliksel evresinde ise Türkiye geneli toplam 1518 (%50 NEET, %50 NEET olmayan gençler) genç ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirildi. Niceliksel yüz yüze görüşmelerde (Anket) - CAPI (Computer Assisted Personal Interview) yöntemi ile Türkiye’yi temsil edecek İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 1’deki bölgeler esas alındı. 12 şehirde gerçekleştirilen araştırmanın örnekleme, bu şehirlerin temsil ettiği Türkiye’deki İBBS Düzey 2’deki (NUTS2) bölgelerin seçimlerdeki oy oranlarına göre dağıtıldı. 12 şehir ve bağlı olduğu bölgeler: İstanbul (İstanbul), Çanakkale (Batı Marmara), İzmir (Ege), Bursa (Doğu Marmara), Ankara (Batı Anadolu), Adana (Akdeniz), Kayseri (Orta Anadolu), Samsun (Batı Karadeniz), Trabzon (Doğu Karadeniz), Erzurum (Kuzeydoğu Anadolu), Van (Doğu Anadolu) ve Diyarbakır (Güneydoğu Anadolu).

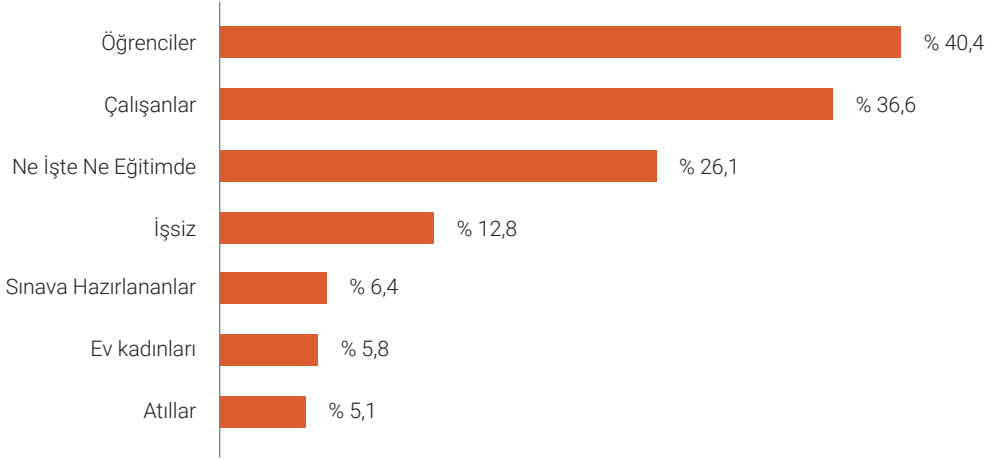

GİRİŞ

4 Giriş

Türkiye’de gençlerin önemli bir kısmı hem eğitim hem de çalışma hayatının dışında. TÜİK verilerinin de işaret ettiği üzere, gençlerin yaklaşık %28’ini ne işte ne de eğitimde yer alan kesim oluşturuyor⁴. Bir başka deyişle, her dört gençten biri aktif bir biçimde kendini geliştirmiyor ya da üretime katılmıyor. Bu kesimde bu durumu bilinçli olarak tercih edenler olduğu kadar, eğitim görmek ya da çalışmak istemesine rağmen kişisel ve toplumsal nedenlerden ötürü fırsat bulamamış ciddi bir grup da var. Dolayısıyla, eğitim ve çalışma fırsatı bulamamış gençlerin bu durumu sadece kişisel sebeplerden kaynaklanmıyor. Toplumsal faktörler de en az kişisel faktörler kadar etkili. Dahası, gençlerin eğitim ve iş hayatının dışında kalması da sadece kendi kişisel hayatlarını etkilemiyor. Gençlerin bu durumu, Türkiye’nin toplumsal ve ekonomik gelişimini de olumsuz yönde etkiliyor. Toplumsal ve bireysel sebep ve sonuçların karmaşık kesişiminde duran bu gençler literatürde İngilizceden mülhem NEET olarak anılıyor (Not in Education, Employment, or Training / İstihdamda, Örgün veya Mesleki Eğitimde Olmayan). Bu araştırma, NEET grubundaki gençlerin neden bu grupta olduğunu, problemlerini, hayal ve ihtiyaçlarını analiz ediyor ve bu gençlere yönelik sivil toplum çalışmaları ve genel politikalara destek olmayı amaçlıyor.

Grafik 1. Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Gençlerin Dağılımı

NEET grubundaki gençlerin problem ve ihtiyaçlarını analiz etmeden önce NEET kavramının çerçevesini ve Türkiye’de NEET grubunun sınırlarını ve heterojen yapısını resmetmekte fayda var. Nitekim, bu karmaşık yapı, gençlerin ihtiyaç ve problemlerinin karmaşıklığını daha iyi anlamada da yardımcı olacaktır. Bu sebeple, raporun beşinci kısmı, NEET kavramının gelişimini ve alt-kategorilerini açıklıyor. Altıncı bölüm ise, araştırma kapsamında tercih edilen çalışma ve eğilimlerine göre NEET kümelerini tanımlıyor. Bu kısmın devamında da NEET grubunda yer alan gençleri diğer çağdaşlarından ayıran temel değişkenler tartışılıyor. Kimlerin NEET grubunda olduğunu ve neden bu grupta yer aldıkları, neden çalışmadıkları ya da eğitim görmediklerini anlamak, NEET gençleri anlamak için önemli.

⁴ Verilerle ilgili daha detaylı bilgi için bkz.: <https://m.bianet.org/english/labor/244360-turkey-has-the-highest-neet-rate-among-oecd-countries#:~:text=The%20share%20of%20young%20people,the%20highest%20in%20the%20OECD.&text=In%202019%2C%20the%20average%20NEET,OECD%20countries%20was%2012.8%20percent.&text=countries.>

Altıncı kısımda, NEET grubunun genel karakteristikleri ve nedenleri soruşturulduktan sonra, NEET grubundaki gençlerin kaygıları, hayalleri, beğenileri, ihtiyaçları ve problemleri NEET olmayan gençlerle karşılaştırmalı olarak ele alınıyor. Raporun bu kısmının amacı NEET grubundaki gençlerin çağdaşlarından farkları kadar benzerliklerinin de altını çizmek. Nitekim, raporun ana sonuçlarından biri, NEET grubundaki gençlerin NEET olmayan çağdaşlarıyla yaşam tercihleri, beğeniler ile sosyal ve siyasal tercihler noktasında benzeştiğini fakat ekonomik ve eğitimsel problem ve ihtiyaçlarda farklılaştığını gösteriyor.

YADA Vakfı’nın Toplumsal Etki Araştırmaları Merkezi’yle birlikte yürüttüğü bu çalışması asıl olarak NEET ve NEET olmayan gençlerin karşılaştırılmasını ve NEET gençlerin daha yakından tanınmasını amaçlıyor. Bu sebeple, araştırmanın nicel evresinin örnekleme, aşırı örnekleme tekniği kullanılarak %50 NEET ve %50 NEET olmayan gençlerden oluşuyor. Bu teknik sayesinde NEET grubunun temel eğilimlerini daha yakından ve hassas bir biçimde gözlemleyebiliyoruz. Bununla beraber, rapordaki yüzdelerin bu dağılım dikkate alınarak yorumlanması gerekiyor. Bir başka deyişle, rapordaki veriler Türkiye’nin NEET dağılımını doğrudan göstermek yerine NEET grubunun yönelimlerini ortaya çıkarmayı önceliyor.

Bu araştırmayı farklı kılan bir diğer etmen ise, NEET grubunun çeşitliğini ve heterojen yapısını incelemesi. Birçok araştırma, iş arayan, okumaya çalışan NEET grubunun aktif kesimine odaklanırken, bu çalışma NEET grubunda görece daha pasif ve ümitsiz olan kesimleri de mercek altına alıyor. Bu sayede, Türkiyeli NEET gençlerin tüm paydaşlarının genel fakat detaylı bir panoramasının çizilmesi amaçlanıyor.

ARKA PLAN

5 Arka Plan

5.1 Gençlik Tanımı ve Değişkenleri

Gençlik kavramı biyolojik, sosyal, kültürel ve siyasal değişkenlere bağlı olarak birçok farklı formülasyona sahip. Tüm bu bağlamsal farklılıklara rağmen gençlik kavramının genel hatlarıyla bireylerin kişisel gelişimlerinin etraflarına bağımlı olduğu çocukluk döneminden hayatlarından tam manasıyla sorumlu olduğu yetişkinlik dönemine geçiş dönemini işaret ettiğini söyleyebiliriz. Kavramın yanı sıra, gençlerin kendileri de bu ortak çerçeve içerisinde dahi sosyokültürel, etnik ve diğer açılardan önemli farklılıklar gösteriyor. Dolayısıyla, toplumsal değişkenlere bağlı olarak farklılaşan kavramlardan ve bu farklı kavramların ortak çerçevesinden bahsedebildiğimiz gibi, herhangi bir bağlamda üzerinde uzlaşmış bir kavramın altında ayrıca bir çeşitlilik gözlemleyebiliriz. Bu açıdan bakıldığında, her bir bireyin gençlik deneyiminin eşsiz olduğunu söyleyebiliriz. Sözelimi, kırsal bir bölgede yaşayan 22 yaşında iki çocuklu bir anne ile büyükşehirde yaşayan ve çalışan 28 yaşındaki bir kadının gençlik deneyimleri birbirinden farklı.

Gençlik kavramı, ilgili araştırmanın alanına, önceliklerine ya da alanın politik ya da hukuki amaçlarına göre farklı aralıklarda tanımlanabiliyor ya da ölçeklendirilebiliyor. Birleşmiş Milletler (BM) genel istatistiksel çalışmalarında gençliği 15-24 yaş arasında tanımlıyor. Bununla birlikte farklı BM kurumlarının çalışmalarında gençlik kavramı farklı yaş gruplarında ölçeklendirilebiliyor. Örneğin, UN Habitat Agenda21 belgesinde gençlik aralığı 15-32 yaşları⁵. Buna mukabil, Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın 2013 yılında hazırladığı Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’nde Türkiye’de gençlik resmi olarak 14-29 yaş arası bireyleri tanımlıyor⁶.

İçinde bulunduğu sosyoekonomik koşullara, cinsiyete, siyasal ve sosyal kimliklere, aile ve diğer toplumsal yapılarla olan bağlarla, kır veya kent kökenli olmalarına ve edindikleri becerilere göre her bir gencin şahsi deneyimi ve toplum içindeki konumunun avantajları ve dezavantajları farklılık gösteriyor. Dolayısıyla, bahsi geçen genel geçer gençlik kategorilerinin yanı sıra her bir gencin farklılığını, çeşitliliğini yansıtan farklı alt kategorilere referansla daha kapsamlı ve çok boyutlu bir biçimde tartışılması gerekiyor⁷.

Gençliğin tüm bu zenginliğinin anlaşılmasının yanı sıra, bu zenginliklerin kendini ifade edebileceği bir siyasal ve sosyal kamusal alanın oluşturulması da bir o kadar önemli. 1982 Anayasası ve bu anayasanın ruhunu yansıtan resmî belgelerde gençlik tanımı gençleri düzeltilmesi gereken bir “sorun,” “korunması” gereken bir grup ya da kalkınmanın motoru olacak bir “insan kaynağı” olarak algılıyor⁸. Bu tür bir gençlik çerçevesi, gençleri yetişkinliğe hazırlamaktan, bağımsızlıklarını kazanma sürecinde kendilerine yardımcı olmaktan çok uzak. Çünkü bu yaklaşım, gençlerin ihtiyaçlarını görmezden geldiği gibi, daha ziyade gençlerin özgürlüklerinin sınırlandırılmasını önceliyor. Bu tür dar kalıplar yerine, gençlerin başta eğitimde, istihdamda, siyasi ve sosyal katılımında teşvik eden, ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmelerine yardımcı olacak politikalara ihtiyaç duyuluyor.

5 United Nations Department of Economic and Social Affairs [Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı]. 2013. “Definition of Youth” BM, New York, NY, ABD, Adres: < <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf> >

6 Gençlik ve Spor Bakanlığı. 2013. “Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi” Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara, Türkiye, Adres: <https://gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf>

7 Görgün-Baran, Aylin. 2013. “Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış.” Gençlik Araştırmaları Dergisi. 1 (1): s.y-s.y.

8 Toplum Gönüllüleri Vakfı. 2012. “Gençler ve Anayasa: Yeni Anayasa Yapım Sürecinde Toplum Gönüllüleri Vakfının Önerileri” TOG, İstanbul, Türkiye, Adres: < <https://www.tog.org.tr/wp-content/uploads/2018/12/Genc%CC%A7ler-Anayasada-Nas%C4%B1lOlmal%C4%B1-TOG-Go%CC%88ru%CC%88s%CC%A7u%CC%88.pdf> >

Bu ihtiyaç Türkiye'nin genç nüfusunu dikkate aldığımızda daha kritik ve acil hale geliyor. TÜİK 31.12.2021 verilerine göre⁹ Türkiye'de 15-29 yaş aralığında yaklaşık 19,4 milyon genç bulunuyor. Gençler Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 23'ünü oluşturuyor. Bu oran, OECD ortalamasının %18,4, üzerinde. Avrupa ülkeleri arasında Türkiye'nin genç nüfus oranını geçen bir ülke bulunmuyor. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'nin gençlere yönelik politika çerçevesi ihtiyacı ayrıca önemli görünüyor.

5.2. Neet Kavramı ve Alt Kategorileri

NEET (Not in Education, Employment or Training / İstihdamda, Örgün veya Mesleki Eğitimde Olmayan) kavramsal olarak ilk kez 1999 yılında Birleşik Krallık Sosyal Dışlanma Birimi'nin (Social Exclusion Unit) düzenlediği, genç işsizliğe yönelik politikaların geliştirilmesini amaçlayan bir raporda kullanıldı. Sonrasında NEET kavramı gençlik çalışmalarında sıkça kullanılan bir gösterge haline geldi. OECD, 15-29 yaş grubunda, herhangi bir örgün ya da mesleki eğitim/öğretim faaliyetinde olmayan veya herhangi bir işte çalışmayan gençleri NEET olarak tanımlıyor. Türkçede NEET'i "Ne Eğitimde Ne İstihdamda" olarak tercüme edebiliriz. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre, toplan genç nüfusa nazaran NEET gençlerin oranı şu formüle göre hesaplanıyor:

$$\text{NEET Genç Oranı (\%)} = \frac{\text{Toplam genç nüfus} - \left(\text{İstihdamdaki genç nüfus} + \text{istihdamda olmayıp örgün veya mesleki eğitim gören genç nüfus} \right)}{\text{Toplam genç nüfus}} \times 100$$

2020 Eurostat verilerine göre¹⁰ Avrupa ortalamasında 15-29 yaş aralığındaki gençlerin %14'ü, Türkiye'de 15-29 yaş aralığındaki gençlerin yüzde 32'si NEET kategorisinde. Cinsiyet bazında bakıldığında Türkiye'de erkeklerde NEET oranı %21,1 olarak gözlemlenirken, kadınlarda ise bu oran %42,2'ye kadar çıkıyor. 2018 yılından itibaren NEET verilerini derlemeye başlayan TÜİK verilerine göre ise, 2020 yılı sonunda Türkiye'de 15-24 yaş grubunda NEET oranı¹¹ %28,3 iken, bu oran 20-24 yaş grubu kadınlarda %35,7 ve erkeklerde %21,2 olarak gerçekleşti. Gençlerin önemli bir kısmının eğitim ve çalışma hayatının dışında olması hem bu gençlerin bireysel gelecekleri açısından hem de toplumun geleceği açısından düşündürücü.

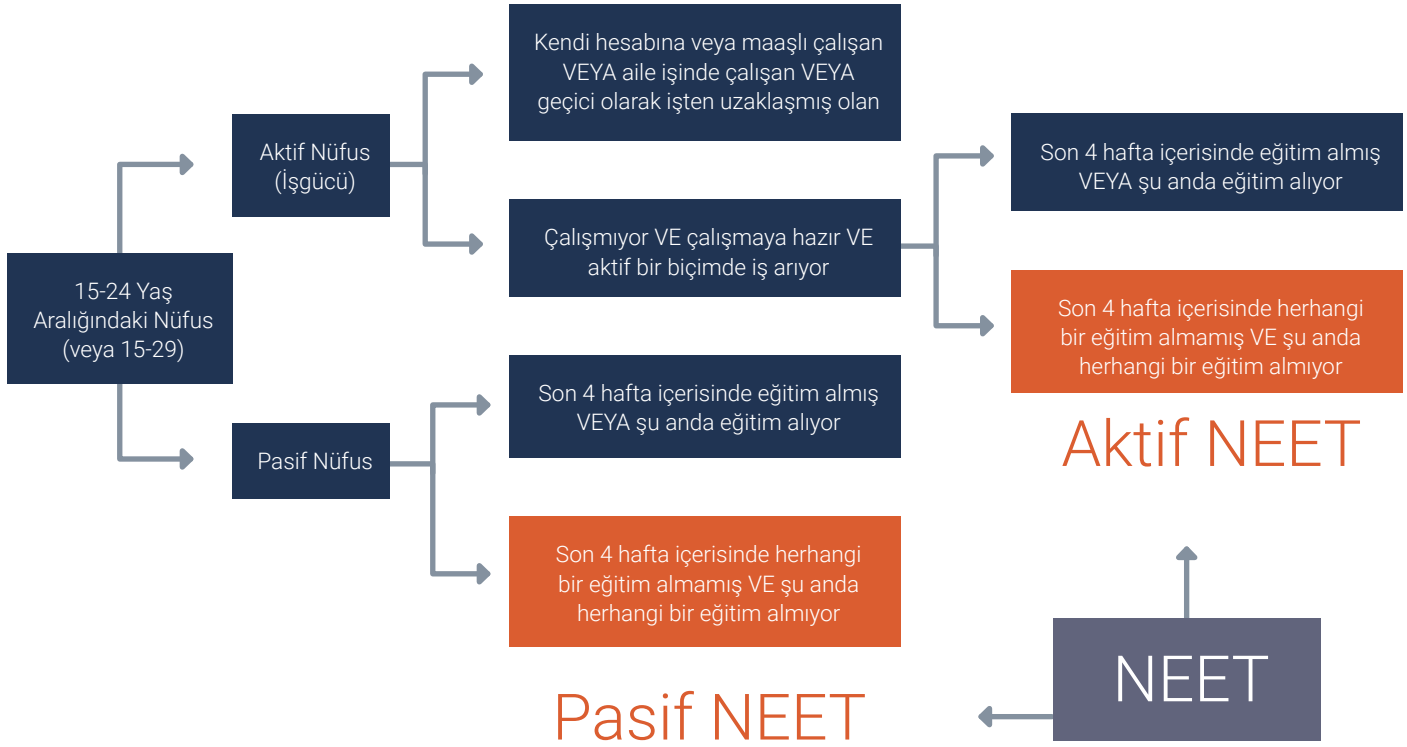
NEET'leri iki genel alt-kategoriye ayırmak mümkün: Aktif ve Pasif NEET'ler. Aktif NEET grubunda olan gençler her ne kadar çalışmıyor ya da eğitim görmüyor olsalar da mevcut durumlarından ayrılmaya niyetliler ve bu yönde çaba gösteriyorlar. Bu gençler aktif olarak iş arıyor ya da bir eğitim kurumuna başlamak üzere hazırlık yapıyor olabilirler. Pasif NEET grubundaki gençler ise böyle bir niyet ya da çaba içerisinde değiller. Bu grupta olmak belirli bir kesim için bir tercih iken, birçoğu için imkânsızlık veya sosyal engellerin sonucu. Bu gruptaki işsizler resmi işsizlik rakamlarına yansımıyor. Hastalık, engellilik, kişisel veya ailevi sorumluluklardan ötürü uygun eğitim veya çalışma imkânı bulamayan gençler bu grupta.

⁹ TÜİK, 31.12.2021 Adrese Dayalı Nüfus Sonuçlarına göre, Türkiye'de ikamet eden nüfus, 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla 84 milyon 680 bin 273 kişi, 15-29 yaş arası nüfus toplam 19 milyon 448 bin 188 kişi.

¹⁰ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsl_neet_a&lang=en

¹¹ <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242>

Şekil 1. Aktif ve Pasif NEET Karar Şeması

Türkiye’de gençlik literatüründe NEET kavramı veya bu kavramın işaret ettiği gençlik hakkındaki araştırmaların sayısı giderek artış gösterse de hala sınırlı. Mevcut çalışmalar NEET gençlerin sosyoekonomik özelliklerini makro perspektifte, resmi verilerle, daha önce bahsedilen gençler arası çeşitlikleri göz ardı ederek inceliyor. Gençlerin deneyimlerine ve çeşitliliklerine odaklanan nitel çalışmalar mevcutsa da Türkiyeli NEET gençlerin resmini çizen kapsamlı bir araştırma bulunmuyor. Bununla beraber, son dönemde farklı sivil toplum ve araştırma kuruluşlarının odağına giren konu hakkında yapılan çalışmaların sayısının artmaya başladığını görüyoruz.

Mevcut çalışmalarda NEET grubundaki gençlerin bu kategoride bulunması riskini artıran faktörler şöyle sıralanıyor¹²:

- + Yetersiz eğitim
- + Engelli olmak, sağlık sorunlarından mustarip olmak
- + Daha genç olmak, yeterince tecrübe sahibi olmamak
- + Kadın olmak
- + Türklük haricinde bir etnik kimliğe sahip olmak, mülteci veya sığınmacı olmak

Gençlerde NEET oranı arttıkça değerlendirilmeyen insan kaynağından ötürü ulusal düzeyde ekonomik ve sosyal maliyetler de yükseliyor. Öte yandan bireysel düzeyde, NEET grubundaki gençler sosyal dışlanmaya maruz bırakılıyor ve cesaretleri kırılıyor. Buna paralel olarak,

¹² Eurofound. 2013. "NEET." <<https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/neet>> (9 Nisan 2021).

Genç Hayat Vakfı. 2017. "Sessiz ve Görünmeyen Gençler Araştırması" Genç Hayat Vakfı, İstanbul, Türkiye, Adres: <<https://genchayat.org/wp-content/uploads/2018/09/sessizvegorunmeyengenclearastirmaraporu.pdf>>

sosyal katılımları düşüyor ve bunun yanı sıra kariyer gelişimlerinde uzun vadeli olumsuz etkiler görülüyor. Son olarak, tüm bu etmenler birleştiğinde, gençlerin bedensel ve zihinsel sağlığı bozuluyor¹³. Bu ortak dertlerine ve problemlerine rağmen, NEET grubundaki gençler heterojen bir nüfusu temsil ediyor. Bu heterojen yapı içerisinde işsizler, hasta ve engelliler, çocuk ve bakım ihtiyacı olan yetişkinlerin bakımlarını üstlenen gençler, iş arama umudu kalmayanlar ve toplumdan dışlanmış olanlar ayrıca bir ilgiyi gerektiriyor. Nitekim, bu gruplar dışarıdan pozitif müdahaleye ve desteğe çok daha fazla ihtiyaç duydukları gibi, NEET grubunda kalıcı olma risklerine rağmen ulaşılabildiği kadar güçlü bir profile sahipler¹⁴.

Alternatif NEET Sınıflandırmaları

NEET kategorisi her ne kadar gençlerin önemli bir kesiminin sosyoekonomik statüsünü başarılı bir şekilde özetlese de bu kategori altındaki gençlerin homojen bir grup olduğunu söylemek hayli güç. NEET grubundaki birçok gencin istihdam ve eğitimden uzaklaşmasına neden olan faktörler birbirlerinden farklılık gösteriyor. Bu farklılıkları resmetmek adına, alanda yapılan çalışmalar alternatif NEET sınıflandırmaları sunuyor. Avrupa Komisyonu'nca Malta'da yürütülen NEET anket çalışması NEET grubundaki gençleri NEET grubunda kalma ve gruptan çıkma potansiyellerine göre üç ana sınıfa ayırıyor¹⁵:

1 Geçici NEET Üyeleri (Transition NEETs): Daha iyi bir işe ya da daha iyi bir eğitime devam etmeden önce eğitime veya çalışmaya ara vermiş gençler.

2 Arada Kalmış NEET Üyeleri (Floating NEETs): Yönlendirmeye ve motivasyon desteğine ihtiyaç duyan gençler. Bu gruptakiler eğitime veya çalışmaya katılıp katılmamada kararsızlar.

3 Çekirdek NEET Üyeleri (Core NEETs): Sosyal ve davranışsal sorunları olan gençler. Kronik işsizlik problemi olan, eğitime önem vermeyen ailelerin çocukları bu grupta yer alıyor.

Avrupa Komisyonu'nun bu sınıflandırması her ne kadar gençlerin NEET olma potansiyellerini temel düzeyde sıralı şekilde ölçeklendirmiş olsa da NEET grubunun heterojenliğini yeterine yansıtmıyor. Avrupa istatistik kurumu Eurostat'ın NEET sınıflandırması, NEET grubunun çeşitliliğini detaylandırmada daha başarılı.¹⁶ Bu sınıflandırmanın ana kriteri gençleri NEET grubuna dahil eden sebepler.

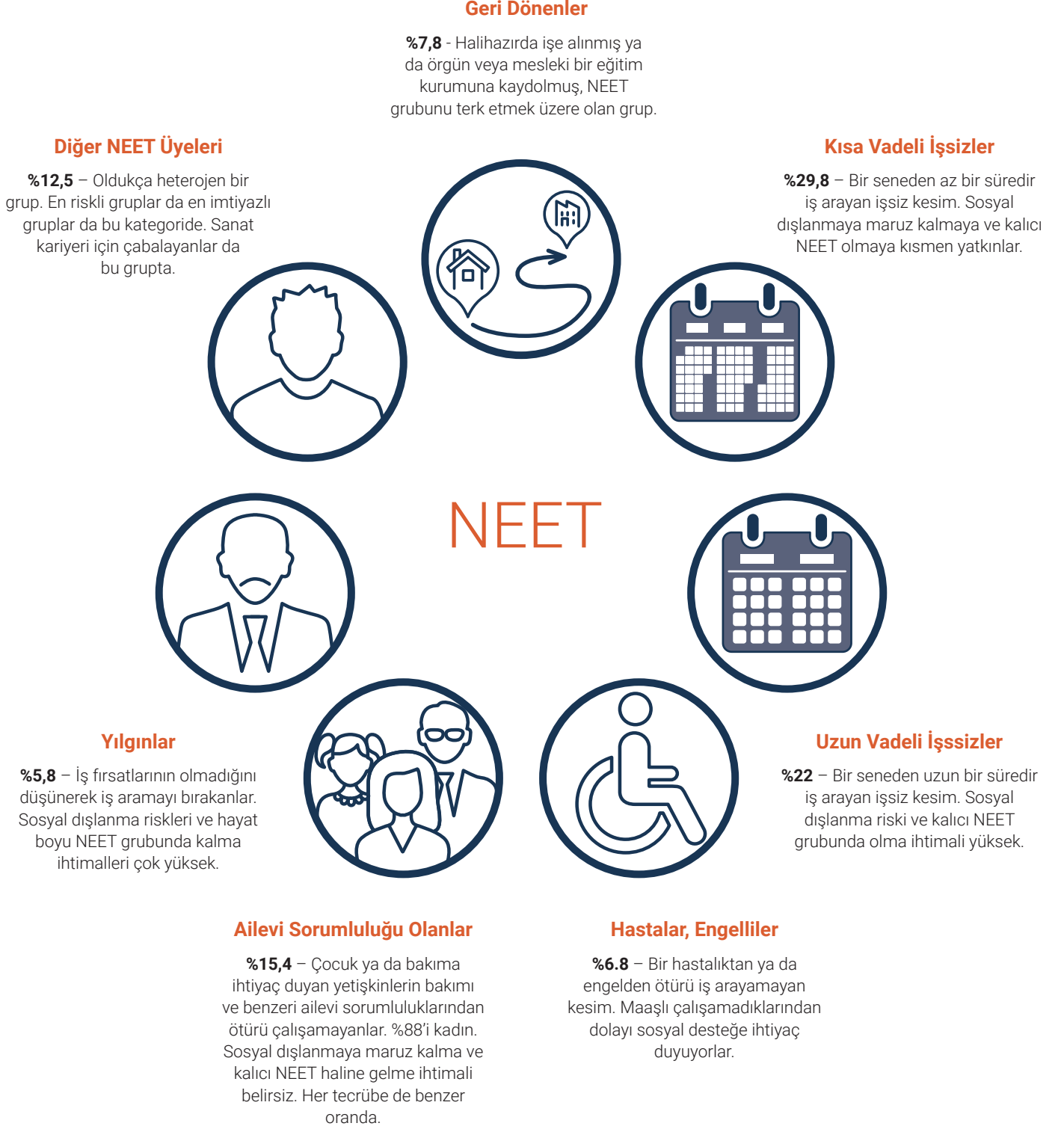
¹³ Genç Hayat Vakfı. 2017. a.g.e.

¹⁴ Eurofound. 2013. a.g.e.

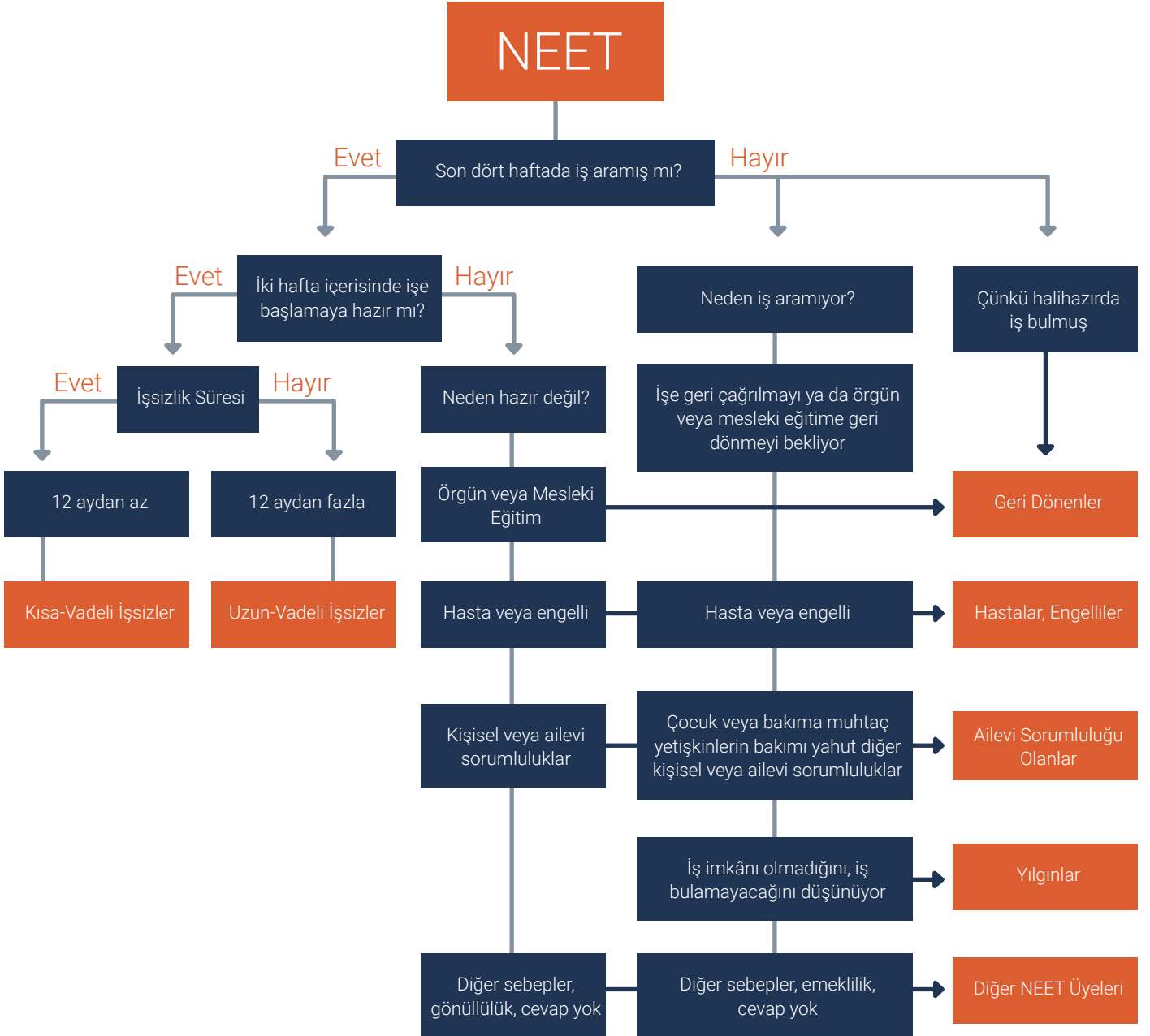
¹⁵ European Commission [Avrupa Komisyonu]. 2018. "NEET Census." European Commission. Brüksel, Belçika. Adres: < <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20135&langId=en> >

¹⁶ Eurofound. 2016. "Exploring the Diversity of NEETs." Eurofound, Brüksel, Belçika. Adres: < https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1602en.pdf >

Şekil 2. Eurostat’ın NEET Sınıflandırması

Şekil 3. Eurostat'ın NEET Sınıflandırmasının Kriterleri ve Karar Ağacı

Bu iki sınıflandırma da NEET grubundaki gençlerin çeşitliliğini aslen NEET olma sebeplerine göre resmediyor. Araştırmacıların NEET kavramsallaştırmaları ve sınıflandırmaları büyük oranda araştırmanın amacına ve bağlamına göre değişiklik gösterebiliyor. Bu açıdan bakıldığında, herhangi bir sınıflandırmanın sorgulanmaksızın farklı araştırmalarda kullanılması doğru olmayacaktır. Mevcut araştırmanın amacı gençlerin NEET grubunda olduğunu ve ileride NEET grubunda kalma risklerini tespit etmek. Dolayısıyla gençlerin eğitim ve çalışma durum ve niyetlerini gözetken fakat sebeplerden arındırılmış bir sınıflandırma mevcut araştırma için daha yerinde. Zira, böyle bir sınıflandırma farklı sebeplerin kesişim noktalarının tespitini mümkün kıldığı gibi, gençlerin NEET grubunda kalma risklerini odak noktasına alarak NEET grubundaki gençlere yönelik politika önerileri için daha uygun bir çerçeve sunuyor.

5.3 Türkiye’de NEET Gençlere Yönelik Sivil Toplum Çalışmaları

NEET gençlik kategorisinin Türkiye’de henüz yaygınlaşmamış olması nedeniyle bu kategoriyi hedef kitlesi olarak belirlemiş sivil toplum çalışmalarına da nadiren rastlanıyor. Yine de NEET gençlere ulaşan veya ulaşma potansiyeli bulunan sivil toplum kuruluşları, iki kategoride incelenebilir:

1. Doğrudan gençlik alanında çalışan örgütler

Kendilerini doğrudan gençlik STK’sı olarak ifade eden ve hedef kitlesinde de gençlerin yer aldığı kurumlardan oluşuyor. Ağırlıklı çalışma alanlarını başta Erasmus Plus çerçevesindeki gençlik değişim programları ve gönüllülük olmak üzere teknoloji ve kodlama gibi becerileri eğitimleri, mesleki eğitim, sivil katılım, genç işsizliği ve kültür, sanat ve spor gibi başlıklar oluşturuyor. Bu çalışmaların odağında ağırlıklı olarak üniversite ve lisede okuyan gençlerin yer aldığını söylemek mümkün. Gençlerin gönüllülüğünü hedefleyen Toplum Gönüllüleri Vakfı gibi örgütlerin gençler tarafından yürütülen mültecilik, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi alanlardaki hak temelli gönüllülük çalışmalarında temas ettikleri grupların, özellikle de “sosyal dışlanmaya maruz bırakılmış veya maruz kalma potansiyeli olan gençler” başlığı altında yukarıda bahsedilen NEET kategorisi içerisinde yer alan gençleri de içerebildiğini söyleyebiliriz. Yine de bu çalışmalarda bir hedef kitle olarak NEET gençlerin tarif edilmediği ve bu gruptaki özgün ihtiyaçlara dönük çalışmaların planlanmadığı gözlemleniyor. Doğrudan NEET kategorisini tanımlayan ve çalışmasının hedef kitlesi olarak belirleyen az sayıda çalışma bulunuyor. Bunun bir örneği Genç Hayat Vakfı tarafından yürütülen “Gençlerle Seyr-i Urfa Projesi”. 2017-18 yıllarında yürütülen proje kapsamında Şanlıurfa’da turizm alanındaki istihdam alanlarının tespit edilerek, okul sistemi dışında kalmış ve bir meslek edinememiş gençlerin istihdamına yönelik becerilerinin geliştirilmesi, gençler ile yerel istihdam olanakları arasında bağ kurulması sağlanarak gençlerin istihdama katılımının sağlanması ve genç işsizliğinin önlenmesi hedefleniyor.

2. Odağı gençlik olmadığı halde hedef grubunun içinde yer alması itibariyle NEET gençlerle temas kuran örgütler

Çalışma alanı ‘gençlik’ veya hedef kitlesi gençler olmayan, ancak kırılgan gruplara (Örneğin; erken yaşta evlenen kadınlar, LGBTİ+, engelliler vb.) yönelik olarak hak temelli çalışmalar yürüten örgütlerin de NEET gençliğe dokunduğu görülüyor. Bu örgütlerde iki eğilime rastlamak mümkün:

1. Nadir görülmeyle birlikte hedef kitlelerini NEET gençler olarak tarif eden örgütler mevcut. Bunun bir örneği tematik alanı eğitim olan Anne Çocuk Eğitim Vakfı’nın yetişkin eğitimleri çerçevesinde yürüttüğü “Siyasi Katılım Yoluyla Kadınların Güçlenmesi” projesi. Bu proje çerçevesinde eğitim verilen kadınların 18-35 yaş aralığında, eğitimde veya çalışma hayatında olmayan kadınlardan oluştuğu gözlemleniyor. Bu kategorideki kurumlarda NEET gençlik ile yürütülen çalışmaların bu kategoriyi tanımaya katkıda bulunduğu, özgün ihtiyaçlarına dair farkındalık oluşturabildiği görülüyor.
2. Daha yaygın gözlemlenen durum ise örgütlerin dezavantajlı bir gruba dönük olarak yürüttükleri çalışmalarda, dezavantajlılık ve sosyal dışlanma ile NEET kategorisinin örtüşme oranının da yüksek olması nedeniyle NEET gençlere erişmeleri. Örneğin İstanbul’un dezavantajlı bölgelerinden biri olan Tarlabaşında bölge sakinlerinin kent yaşamına eşit katılımını desteklemek üzere kurulmuş olan Tarlabaşı Toplum Merkezi, ağırlıklı olarak çocukları hedef alan çalışmalarının yanında Tarlabaşı gençlerine de eğitimler ve psikolojik destekler sunuyor. Benzer şekilde uyuşturucu bağımlılığıyla mücadele veya koruma altındaki çocuk ve gençlerle çalışan örgütlerin de yine doğrudan NEET kategorisi olarak tanımlamamakla birlikte NEET gençler içerisindeki en kırılgan gruplara yönelik çalışmalar yürüttüğü görülüyor.

NEET KATEGORİLERİ

6 NEET Kategorileri

NEET grubu tam-zamanlı çalışmayan ve örgün ya da açık bir öğretim kurumunda düzenli olarak eğitim görmeyen kişileri kapsıyor. Yaptığımız araştırmayı analiz ederken, diğer araştırmalardan farklı olarak bu gruptakileri gerek çalışma durumlarına gerekse çalışma ve eğitim görme niyetlerine göre farklı kümelere ayırdık. Türkiyeli gençlerin çalışma ve eğitim durumlarına göre detaylı bir analizini gerçekleştirmeden önce, NEET ve NEET olmayan grubun alt bileşenlerini tanımakta fayda var. Bu sebeple, raporun devam eden iki alt kısmı bu bileşenlerin kapsamını tartışıyor.

6.1 Çalışma ve Eğitim Durumlarına Göre Gençlik Kategorileri

NEET grubu düzenli, tam-zamanlı çalışmayan veya yarı-zamanlı, düzensiz olarak çalışan kişileri kapsıyor. Yani, düzensiz ve yarı-zamanlı çalışan kişiler de NEET olarak sayılıyor. NEET terimi çalışma hayatıyla ya da eğitim faaliyetleriyle hiçbir ilişkinin olmamasını ima etmiyor. Bu nüans, NEET ve NEET olmayan gençleri karşılaştırırken dikkat edilmesi gereken bir nokta. Bir diğer önemli nokta ise, bir kişinin ana faaliyet alanı kadar bulunduğu kümeden çıkma niyetinin de NEET gurubunu heterojen yapısını anlamada kritik önemde olduğu. Bu kapsamda rapor, aktif olarak iş arayan gençlerle iş aramayı bırakmış ümitsiz gençleri birbirinden ayırıyor. Nihayetinde araştırma, çalışma ve eğitim durumlarına göre gençleri sekiz kümeye ayırıyor: çalışanlar, düzensiz çalışanlar, ev kadınları hem eğitim gören hem çalışanlar, öğrenciler, resmi işsizler, iş aramayan işsizler ve sınava hazırlananlar. Raporun bu alt kısmı, her bir kategorinin sınırlarını ve kapsamını açıklıyor.

Çalışanlar: Bu grup ekonomik hayata aktif olarak dahil olan gençleri kapsıyor. Bu gruptaki gençler ya tam zamanlı veya yarı-zamanlı şekilde ücretli çalışan olarak ya da kendilerinin kurduğu bir şirket ile girişimci, işveren olarak iş hayatında yer alıyor. Bu gruptaki gençler düzenli istihdamda dahil oldukları için NEET kapsamında değiller.

Düzensiz Çalışanlar: Bu gruptaki gençler ekonomik hayatın içindeler fakat merkezinde değiller. Ya yarı zamanlı ve ücretli olarak ya da mevsimlik işçi olarak düzensiz olarak çalışıyorlar. Bu gruptakiler NEET kapsamında.

Ev Kadınları: Bu gruptaki gençler herhangi bir işte çalışmıyor ya da herhangi bir örgün ya da açık bir öğretim kurumunda eğitim görmüyorlar. Kadınlardan oluşan bu gruptaki gençler daha çok ev işleriyle meşgul oluyor. Bu gruptakiler NEET kapsamında.

Hem Eğitim Gören Hem Çalışanlar: Bu gruptaki gençler örgün ya da açık bir öğretim kurumunda eğitim görenin yanı sıra tam-zamanlı ya da yarı-zamanlı olarak çalışıyorlar. Bu gruptakiler eğitim hayatına dahil oldukları için NEET kapsamında değiller.

Öğrenciler: Öğrenci kategorisi herhangi bir örgün veya açık öğretim kurumuna bağlı olarak eğitim hayatını sürdüren gençleri kapsıyor. Bu gruptakiler lise veya üniversite öğrencisi olabilirler. Çalışan öğrencilerin aksine, bu gruptaki öğrenciler tamamen eğitim hayatına odaklılar. Bu gruptaki gençler eğitim hayatına dahil oldukları için NEET kapsamında değiller.

Resmi İşsizler: Bu gruptaki gençler herhangi bir kurumda çalışmıyorlar ve iş aramaya aktif olarak devam ediyorlar. TÜİK verilerindeki işsizlik oranı aslen bu gruptan ibaret. Bu grup NEET kapsamında değerlendiriliyor.

İş Aramayan İşsizler: Bu grup iş aramayı bırakmış, ümidini kaybetmiş gençlerden oluşuyor. Bu kategorideki gençler TÜİK tarafından işsiz olarak sınıflandırılabilir de bu gençlerin işgücüne katılma ihtimalleri düşük. Bu gruptakiler eğitime devam etmek için motivasyona sahip olabiliyor ve eğitim seviyelerini yükseltmek ve çeşitlendirmek için çabalayabiliyorlar. Bununla beraber, son üç ayda iş başvurusunda bulunmadıklarını beyan etmeleri halinde TÜİK'in işsiz kategorisine de dahil edilmiyorlar. Bu grup da NEET kapsamında.

Sınava Hazırlananlar: Daha yüksek bir eğitim seviyesi hedefleyen ya da kariyer gelişimi için bir sınava çalışan gençlerden oluşuyor. Bu gruptakiler herhangi bir örgün ya da açık eğitim grubunda eğitim görmedikleri gibi çalışan statüsünde de değiller. Bu nedenle, bu gruptaki gençler de NEET statüsünde değerlendiriliyor.

Görüldüğü üzere Türkiyeli gençleri çalışma ve eğitim gruplarına göre sekiz farklı kümede incelemek mümkün. Bu kümeler, gençlerin hem eğitim ve çalışma statülerini hem de bu statülerini değiştirme niyetlerini dikkate alıyor. Çalışma ve eğitim grupları her ne kadar eğilimleri dikkate alsada da her biri katılımcının niyet ve eğilimleri farklı bir kümelendirmeyi de gerektiriyor. Sonraki alt kısım, eğilimlerine göre NEET kümelerini tartışıyor.

6.2. Eğilimlerine Göre Gençlik Kümeleri

Eğilimlerine göre gençlik kümeleri gençlerin bir kümede kalma ihtimallerini, niyetlerini ve gelecek planlarını daha detaylı bir şekilde dikkate alıyor. Bu kümeler, net bir şekilde NEET olmayan statüden açık ve kalıcı bir NEET statüsüne uzanan, giderek NEET olma ya da NEET'te kalma ihtimalinin koyulaştığı bir skalayı da mümkün kılıyor. Bu skala altı kümeden oluşuyor: **İstihdamda, Sınırdaki, Aktif, Pasif, Ümitsiz ve Kalıcı.** Bu kümeler, anket kapsamında katılımcılara sorulan geleceğe dair planlar ve niyetler çerçevesinde inşa edildi.

İstihdamda:

Bu küme, çalışanlar kümesiyle örtüşüyor. Bu gruptaki gençler ya tam-zamanlı veya yarı-zamanlı çalışan olarak ya da şirket sahibi işveren olarak çalışıyorlar. Çalışanlar kümesinin yanı sıra çalışan öğrenciler de bu grupta. **Bu küme NEET kapsamında değil.**

Sınırdaki:

Bu kümedeki gençler hala çalışma ya da eğitim hayatının içindeler. Bununla beraber, ya mevcut iş kontratları bitmek üzere ya da bağlı oldukları okuldan mezun olmak üzereler. Bu gruptakileri ayıran temel faktör, henüz net bir gelecek planına sahip olmamaları ve dolayısıyla NEET olmayan grubunun sınırında olmaları. **Bu gruptakiler NEET kapsamında değiller.**

Aktif:

Aktif NEET kümesindeki gençler düzenli çalışmıyor ya da eğitim hayatına düzenli olarak devam etmiyor olsalar da çalışmak veya eğitim görmek için çaba gösteriyorlar. Düzensiz çalışanlar, sınava hazırlananlar ve iş arayan, resmi işsizler aktif NEET grubuna dahiller. Bu gruptakiler, NEET grubunda olsalar da NEET grubunun sınırındalar.

Pasif:

Pasif NEET kümesi aktif NEET kümesinin aksine, uzun süredir çalışma ve eğitim hayatının dışında kalan gençlerden oluşuyor. Bu gruptakiler imkân olması halinde çalışacak olsa da NEET grubunda kalma ihtimalleri aktif gruba nazaran daha yüksek. Bu gruptakilerin eğitim ve becerileri pazarın talep ettiği eğitim ve becerilerle uyuşmayabiliyor.

Ümitsiz:

Pasif NEET kümesi aktif NEET kümesinin aksine, uzun süredir çalışma ve eğitim hayatının dışında kalan gençlerden oluşuyor. Bu gruptakiler imkân olması halinde çalışacak olsa da NEET grubunda kalma ihtimalleri aktif gruba nazaran daha yüksek. Bu gruptakilerin eğitim ve becerileri pazarın talep ettiği eğitim ve becerilerle uyuşmayabiliyor.

Kalıcı:

Kalıcı NEET grubundakiler diğer kümelerin aksine çalışma ve eğitime katılma niyetine sahip değiller ve bu statülerini korumayı tercih ediyorlar. Ev kadınları bu kümede.

Eğilime göre NEET kümeleri çalışma kümelerinin çizdiği çerçevenin bir adım ötesinde giderek, NEET olmayan-NEET skalasını sıralı bir ölçü olarak inceleme imkânı sunuyor. Bu ölçü, NEET statüsünün kronikleşmesi ya da zayıflaması halinde nasıl etkileri olacağını incelemeye imkân veriyor. Bu sebeple, raporun önemli bir kısmında bu kümeler ana referans olarak kullanıldı.

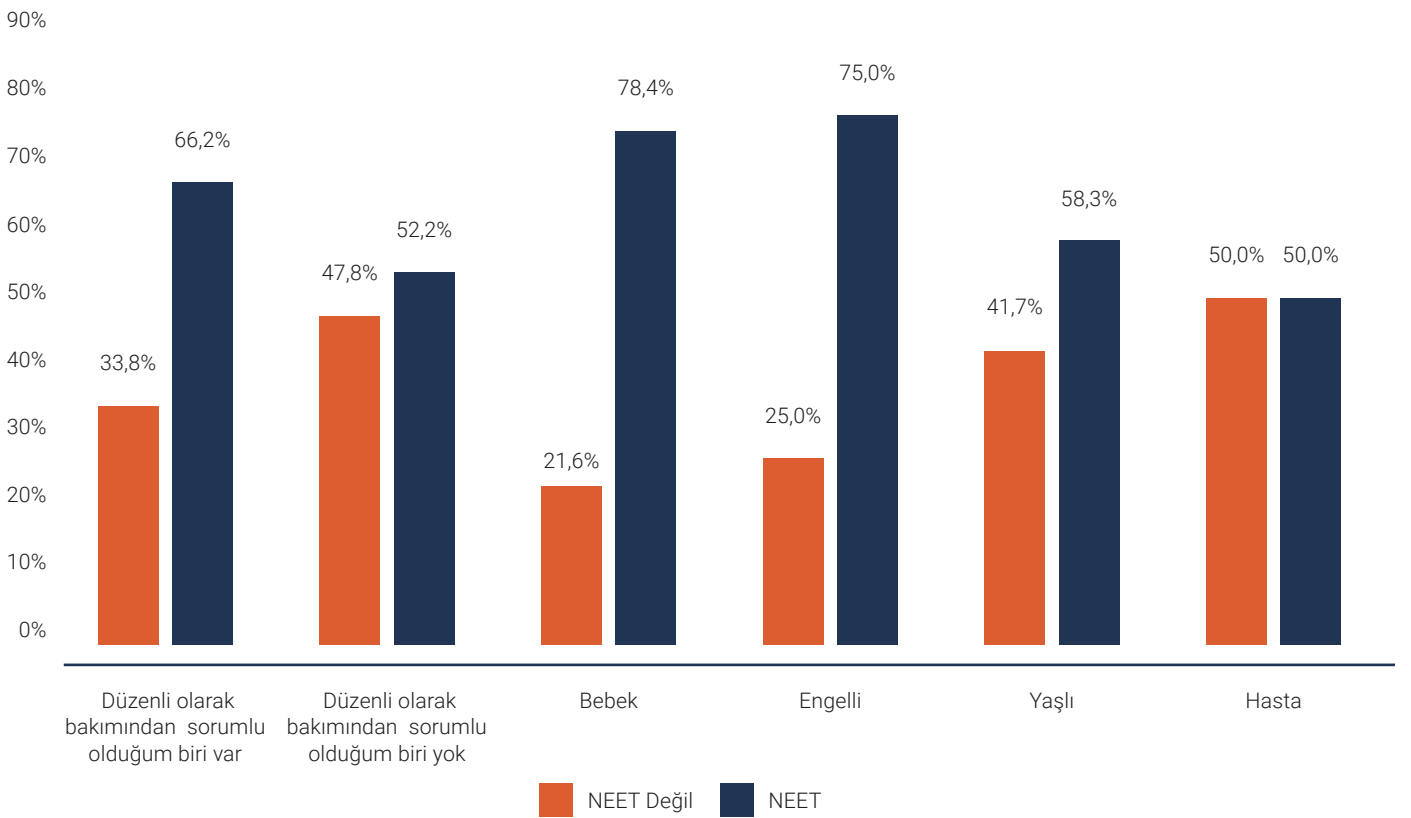
6.3. Kimler NEET Grubunda?

NEET kümeleri, gençlerin çalışma ve eğitim durumlarına göre ve eğilimlerine göre nasıl ayrıştığını ve NEET panoramasının heterojen yapısını açık bir şekilde ortaya koysa da NEET grubundaki gençleri NEET olmayan gençlerden ayıran temel bir demografiden bahsetmek de mümkün. Gençlerin kadın, 25-29 yaş arasında, düşük ve orta gelirli, sağlık sorununa sahip olması ve Türk olmamaları halinde NEET grubunda olma ihtimalleri daha yüksek. Ayrıca, NEET grubundakiler NEET olmayan çağdaşlarına nazaran sosyal çevrelerinde daha çok sorumluluk alıyorlar ve daha mutsuzlar. Dolayısıyla, araştırma sonuçları, çeşitli olduğu kadar önemli ortak noktaları olan bir NEET manzarası çiziyor.

Bu manzaranın detaylarını açıklamadan önce, NEET grubuna yönelik olası bazı yanlış anlaşılmalardan düzeltilmesi faydalı olacaktır. Daha önce de belirtildiği üzere, NEET grubundakiler çalışma hayatından tamamen kopuk değiller. Düzensiz olarak da olsa, NEET grubundaki gençler çalışabiliyor. Bununla beraber, düzenli-düzensiz çalışma ayrımı pratikte önemli bir gelir uçurumunu beraberinde getiriyor. Çalışmaya katılan düzenli çalışanların gelir ortalaması 3340 lira iken, NEET grubundakilerin aylık geliri 1928 lira. Bu demek oluyor ki, NEET grubundakilerin gelir seviyesi açık sınırının altında. Yani, NEET grubundaki gençler çalışıyor fakat düşük gelirli.

NEET grubundakiler düzenli olarak çalışmıyor ya da eğitim görmüyor olsalar da sosyal çevrelerinde sorumsuz değiller. Aksine, NEET grubundaki gençlerin çevrelerinde sorumluluk almaları daha sık görülüyor. Örneğin, NEET grubundaki gençlerin düzenli olarak birinin bakımından sorumlu olma ihtimali NEET olmayan gençlere nazaran çok daha yüksek. Her ne kadar, ev kadınları bebek bakım oranında baskın bir sebep olsa da NEET grubundaki gençlerin engelli ve yaşlı bakımında sorumlu olma ihtimallerinin daha yüksek olması, NEET grubundakilere sosyal çevrelerinde daha çok sorumluluk yüklendiğini gösteriyor.

Grafik 2. NEET Durumlarına Göre Gençlerin Bakım Sorumlulukları

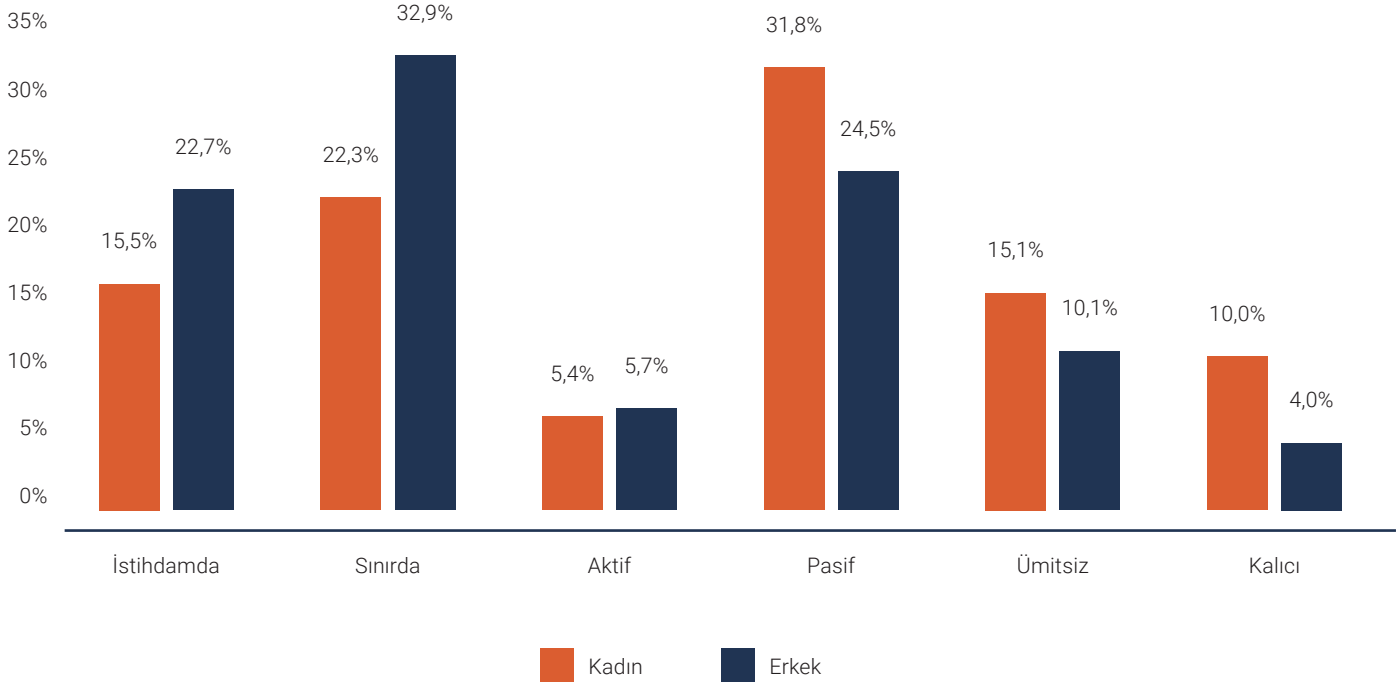

Araştırma sonuçlarına göre dört demografik grubun NEET grubunda olma ihtimali diğer gruplara nazaran daha yüksek: kadınlar, 25-29 yaş grubu, düşük-orta gelirli kesim ve sağlık sorunu olanlar ve Türk olmayanlar.

Kadınlar

Kadınların NEET grubunda olma ihtimalleri erkeklere nazaran daha yüksek. Araştırmaya katılan kadınların yaklaşık %58'i NEET grubundayken, bu rakamlar erkekler için %47,5'e düşüyor. Kadın-erkek ayrımı, NEET kümeleri üzerinden incelendiğinde daha da belirgin oluyor. Erkeklerin yarısından fazlası istihdamda veya sınırda iken, kadınlar için bu oran yaklaşık %38. Dahası, kadınların pasif, ümitsiz ve kalıcı NEET gruplarında olma ihtimali erkeklere nazaran daha yüksek. Yani, kadınların NEET grubunda olma ihtimalleri de daha yüksek, NEET grubunda kalma ihtimalleri de.

Grafik 3. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Cinsiyet Dağılımı

|| Çalışmak istesem nasıl karşılarlar tabii ki tepkili. Yani kendi ailem değil, eşimin ailesi. Kendi ailem hiçbir şekilde karışmaz şu an. (Eşinin ailesi ne olursa tamam olabilir diyecek?) Oğlum büyük olursa kendisi okula gidip gelebilirse, kendi yemeğini yani çoğu da çok zor. Nasıl bir iş olursa, yani şey olabilir mağaza olabilir onun dışına da kuaförlük olabilir ama kendi kuaförüm olursa, mağaza dışında da hiçbir yerde... (Mağaza dışarıda uzak bir mağazada?) Hayır, olamaz, belli saatleri olan bir mağaza olması gerekiyor belli bir yakınlıkta. Eşim şu an çalışmamı istemiyor. (Maddi zorluklara rağmen) İstemiyor evet ısrarcı."

22 yaş, Kadın, Evli-Çocuklu, İş Aramıyor

25-29 Yaş Grubu

Araştırma katılımcıları üç yaş grubunda incelendi: 15-19, 20-24 ve 25-29. 15-19 ve 20-24 yaş gruplarının NEET ve NEET olmama ihtimalleri yarı yarıya neredeyse eşitken, 25-29 yaş grubunda makas NEET grubu lehine önemli ölçüde artıyor. Araştırmaya katılan 25-29 yaş arası gençlerin %60'ı NEET grubunda.

Bu artışın önemli bir sebebi üniversite mezunu gençlerin iş bulamaması olarak görülüyor. Nitekim, katılımcıların çalışma ve eğitime göre NEET kümelerine ayrılması halinde bu durum daha açık şekilde görülüyor. 20-24 yaş grubu ile 25-29 yaş grubu karşılaştırıldığında, öğrenci payının düştüğünü fakat buna karşın iş aramayan işsiz ve ev kadını oranlarının arttığını görüyoruz. Çarpıcı olan bir diğer ayrıntı ise, her yaş grubunda halihazırda yaklaşık %15'lik bir resmi işsiz genç grubunun varlığı. Yani 25 yaşından sonra sadece normal işsizlik artmıyor; kronik işsizlik de ciddi oranda artıyor. Bu açıdan bakıldığında, üniversite eğitiminin bitmesi ve iş bulma sürecinin zorluklarından ötürü 25-29 yaşındaki NEET oranı çok daha yüksek.

Yani hani bunları güzel değerlendirmek isterim kendimi daha da geliştirip işte herhangi bir işe başvurduğumda böyle hani güzel bir CV ile insanların karşısına çıkmak herkesin arzuladığı bir şey ama kendinizi geliştirmek yine paranızın olması demek bir kursa gitmek çok pahalı Türkiye’de. Diyelim bir dil kursuna gitmek veya işte bir ehliyet kursuna gitmek veya bir eğitim almak Türkiye’de çok pahalı. O yüzden de CV’niz sürekli aynı şekilde duruyor yani benim boş vaktimin olması benim hiçbir şekilde kazancıma değil, yaşımın git gide daha da büyümesine ve iş bulmamın zorlaşmasına neden oluyor.”

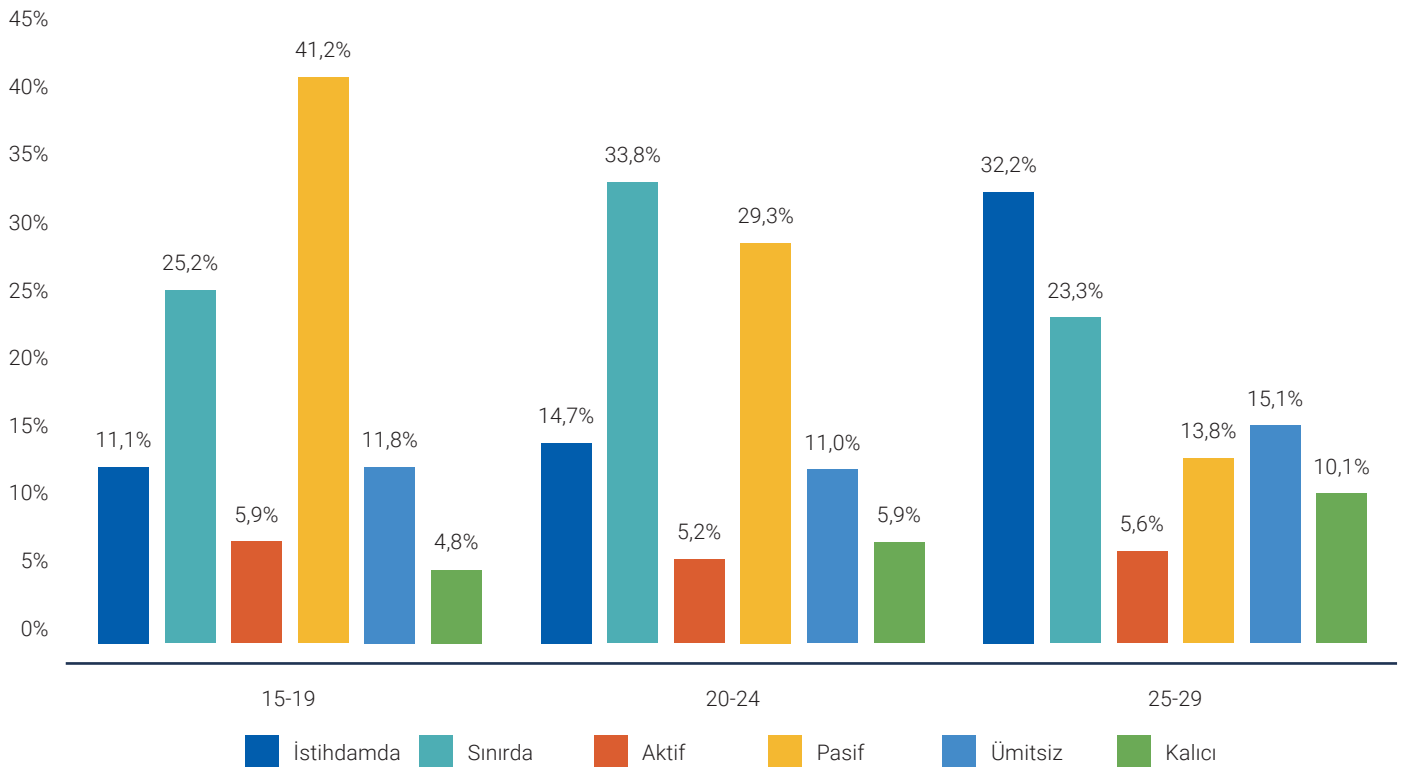
28 yaş, Erkek, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Arıyor

Tablo 1. Çalışma ve Eğitime Göre Gençlik Kümelerinin Yaşa Göre Dağılımı

	15-19	20-24	25-30
Çalışıyor	9.0%	13.3%	30.1%
Düzensiz Çalışıyor	3.2%	6.8%	4.9%
Ev Kadını	2.7%	3.1%	12.8%
Hem Eğitimde Hem Çalışıyor	6.9%	7.6%	3.7%
İşsiz / İş Aramıyor	12.2%	15.1%	23.3%
Öğrenci	34.0%	30.6%	5.6%
Resmi İşsiz	14.5%	17.1%	16.3%
Sınava Hazırlanıyor	17.4%	6.5%	3.3%

Bu kronik işsizlik trendi, eğilime göre NEET kümelerinde de kendini gösteriyor. Diğer yaş gruplarında yaklaşık %15 olan ümitsiz ve kalıcı NEET kümelerinin oranı 25-29 yaş grubunda %25’in üzerine çıkıyor. 15-19 yaş grubundaki ağırlıklı pasif NEET grubundaki gençlerin yerini sonraki yaş gruplarında eğer kişi çalışma hayatına girmez ise ümitsiz ve kalıcı gruptakiler alıyor.

Grafik 4. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Yaş Dağılımı

Düşük-Orta Gelirli Kesim

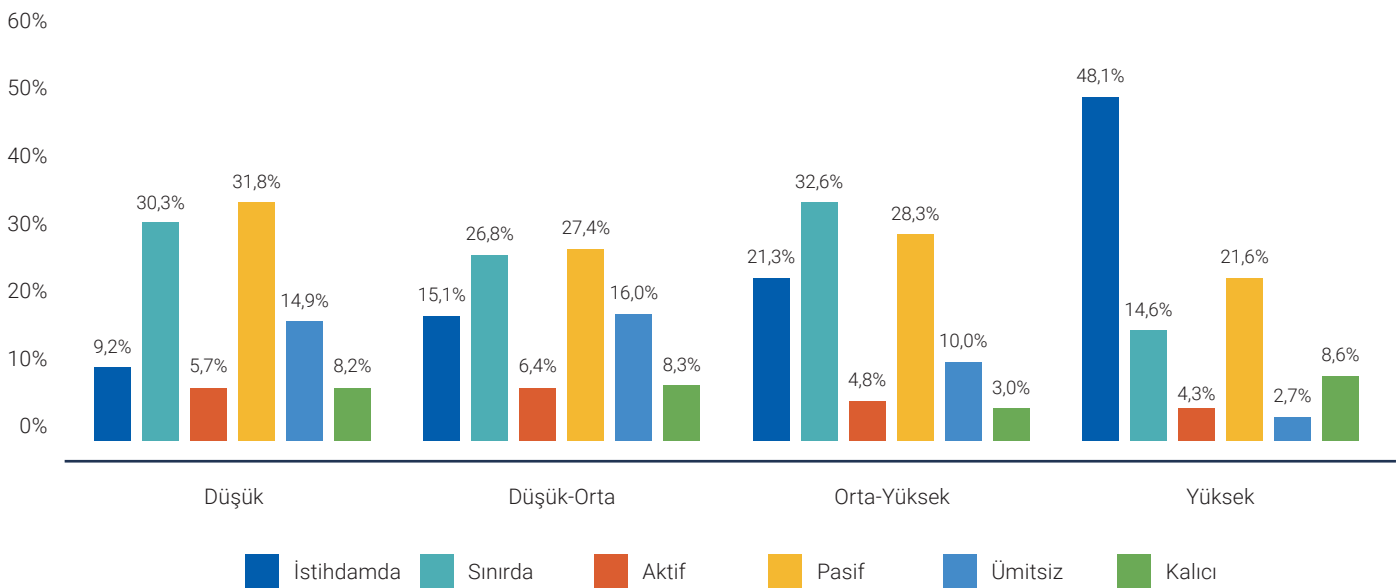
NEET grubundaki gençlerin düşük ve düşük-orta gelirli olma ihtimali yüksek gelirli olma ihtimallerinden daha yüksek. Araştırmaya katılan düşük gelirli gençlerin yaklaşık %60’ı NEET grubundayken, bu oran düşük-orta gelir grubunda %54 seviyesinde. Yüksek gelir grubunda ise bu ilişki tersine dönüyor. Yüksek gelirli grubun %63’ü NEET değil. Bir başka deyişle, NEET problemi daha çok düşük ve düşük-orta gelirli grubu ilgilendiriyor.

Eğilime göre NEET kümelerinin gelir dağılımını incelediğimizde daha karmaşık fakat benzer yönde bir gelir-NEET durumu ilişkisi ortaya çıkıyor. Gelir grubu yükseldikçe istihdamda olma oranı yükseliyor; bununla beraber, bu yükseliş ciddi anlamda ancak yüksek gelir grubunda görülüyor. Bir başka deyişle, düşük, düşük-orta ve orta-yüksek gelir gruplarında dikkate değer bir istihdam kümesi bulunmuyor. Dahası, ümitsiz ve sınırdaki olmak ihtimali düşük ve orta gelir gruplarında daha yüksek. Her ne kadar gelir ile NEET statüsü arasında lineer bir ilişki görülsede yüksek gelir grubunda da %21 oranında pasif ve %9 oranında kalıcı NEET kümeleri gözlemleniyor. Yani, gelir grubu yükseldikçe NEET grubundan çıkma ihtimali artıyor olsa da NEET gerçeği her grupta önemli oranda gözlemleniyor.

“ Ailem memur benim, devlet memuru. İkisi de. Yani ablam da memur yani memur bir aile Türkiye’de eskiden orta sınıftan işte son 10 yılda Türkiye’de orta sınıfın kalkması yani aslında bundan kastım da yani maaşların ve gelirin elde edilen gelirin uçurum olması orta sınıfın yok olmasına neden oldu. Bu da orta sınıfın düşük gelirli sınıfa ait olmasına kadar indi. Yani bunun sonucunda da birçok şeye erişiminiz azalıyor işte yemekten kısmanız gerekiyor, giyiminizden kısmanız gerekiyor. Yani bunlar sadece lüks tüketim değil normal genel tüketiminizi bile azaltmanız gerekiyor. Bir de hele ki çok çocuklu bir ailedeyseniz benim ailem 5 kişilik bir aile yani biraz daha işte dayanışarak, zorlayarak...”

28 yaş, Kadın, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Arıyor

Grafik 5. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Gelir Dağılımı

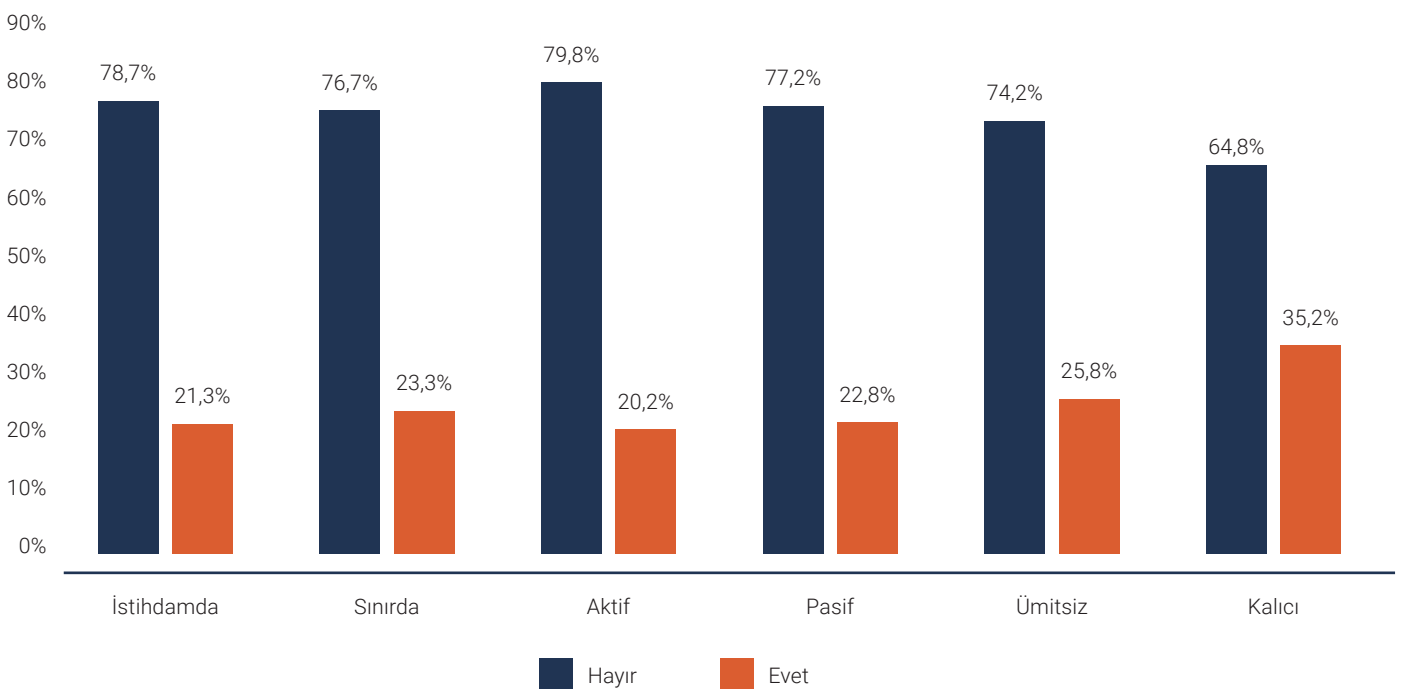
Gelir ve NEET statüsü arasındaki ilişki elbette karşılıklı. İş bulan gençler NEET grubundan ayrılıyor. NEET grubunda olan gençler ise iş bulmakta zorlanıyor. Bununla beraber, NEET kümelerindeki dağılımın ancak yüksek gelir grubundan itibaren belirgin bir şekilde değişmesi, NEET olma ihtimalinin düşük ve orta kesimi ilgilendiren bir problem olduğunu gösteriyor. Bu gruplar için NEET statüsünün ana belirleyicisi toplumsal boyutta imkanlara erişememekle alakalı. Varlıklı gruplar içindeki NEET varlığı ise daha ziyade çalışma ihtiyaçlarının olmaması ile açıklanabilir.

Türk Olmayanlar

Araştırma sonuçları etnik kimlikle NEET statüsü arasında önemli bir paralellik olduğunu gösteriyor. Hanesinde Türkçeden başka dil konuşulmayan gençlerin NEET statüsü dağılımı neredeyse yarı yarıya iken, bu oran diğer etnik gruplarda NEET statüsü yönünde değişiyor. Hanesinde Türkçeden başka dil konuşulan gençlerin %59'u NEET. Yani başta Kürtler olmak üzere, Türkiye'de farklı etnik kimliklerin eğitim ve iş imkanlarına erişimi Türklere nazaran daha kısıtlı. Türk olmanın NEET statüsü üzerinde bir etkisi yokken, diğer etnik gruplar uğradıkları ayrımcılık, imkanlar ve eğitimsizliğin etkisiyle eğitim ve iş hayatının dışında kalıyor.

Etnik kimlikler ile NEET statüsü arasındaki ilişki genel NEET kategorilerinin de ötesinde alt kategoriler incelendiğinde daha karmaşık ve çarpıcı. Araştırma sonuçları katılımcıların hanesinde Türkçeden başka anadil konuşulması ile NEET statüsünün koyulaşması arasında güçlü bir ilişkiyi gösteriyor. Daha açık söylemek gerekirse, başta Kürtler olmak üzere, Türkiyeli gençler arasında Türk olmayan gruptaki gençlerin kalıcı ve ümitsiz NEET gruplarında olma ihtimali daha yüksek. Her ne kadar NEET kategorilerinin hepsinde açık çoğunluk evde Türkçe konuştuğunu söylese de Türk olmayanların oranı pasif NEET kümesinden itibaren kademeli olarak yükseliyor. Bu demek oluyor ki etnik kimlik-NEET ilişkisi lineer bir karaktere de sahip. Türk olmayan gençlerin NEET grubunda olması kadar NEET statüsünde kalması ihtimali de daha yüksek. Dolayısıyla, etnik kimlikten ötürü yaşanan ayrımcılık kronik bir mahiyette.

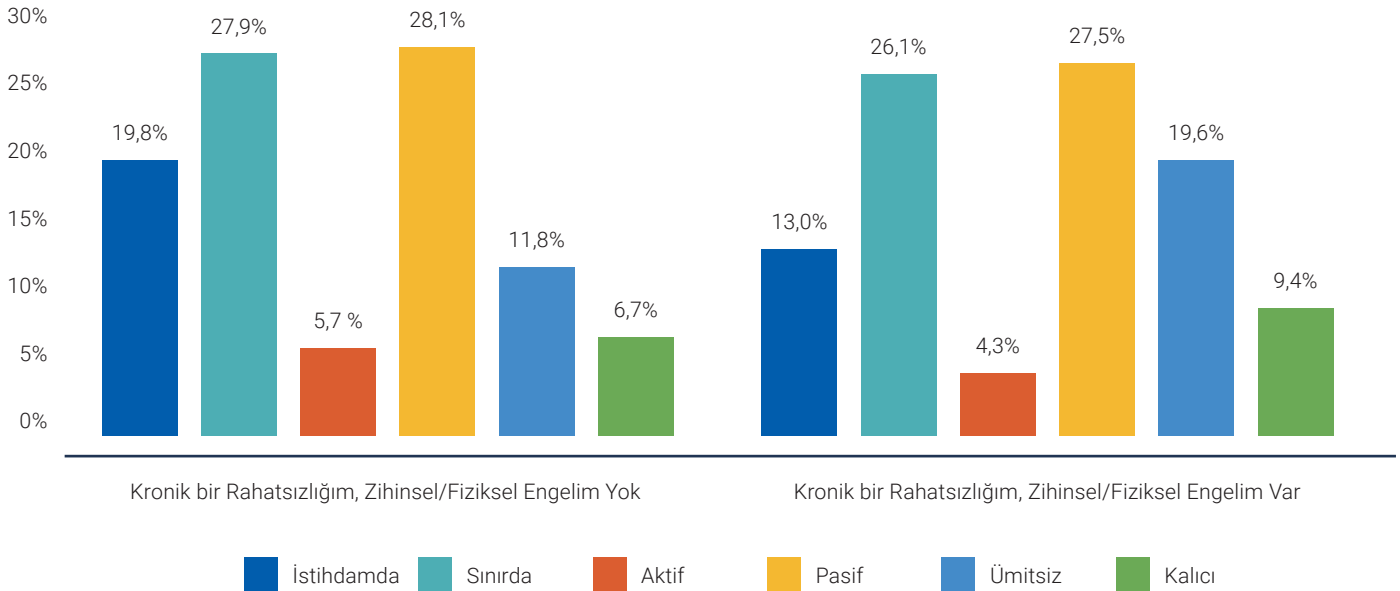
Grafik 6. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Hanesinde Türkçeden Başka Anadil Konuşulma Oranı

Sağlık Sorunu Olanlar

NEET statüsünün en önemli belirleyicilerinden biri de sağlık sorunları. Katılımcılar arasında kronik bir rahatsızlığı veya zihinsel/fiziksel bir engeli olduğunu söyleyenlerin yaklaşık %61’i NEET grubunda. Yani, sağlık problemleriyle mücadele eden grupta her dört kişiden yalnızca biri çalışma veya eğitim şansı bulmuş. Böyle bir rahatsızlığı olmayanların NEET statüsü ise 50-50 olarak gözlemleniyor. Araştırma örnekleminin 50-50 dağıldığını hatırlarsak, bu veri sağlık sorunlarının istatistiksel olarak önemli ölçüde bir belirleyici olduğunu gösteriyor. İstihdamda sağlık problemleri olan kişilere yönelik ayrımcılık, çalışma ve eğitim imkanlarının farklı sağlık ihtiyaçlarına erişilebilir bir şekilde tasarlanmaması bu açık sağlık sorunu-NEET ilişkisini açıklayabilir.

Grafik 7. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Sağlık Problemleri Dağılımı

Sağlık problemi olanların NEET statüsünün toplumsal boyutu eğilime göre NEET kümeleri incelendiğinde daha açık bir halde görülüyor. Sağlık problemlerinden ötürü NEET grubunda olan katılımcıların ümitsiz ve kalıcı NEET kümelerinde olma ihtimalleri kayda değer oranda daha yüksek. Bu durum, bu gruptaki kişilerin iş bulma ya da eğitime katılma problemlerinin daha kronik olduğuna işaret ediyor.

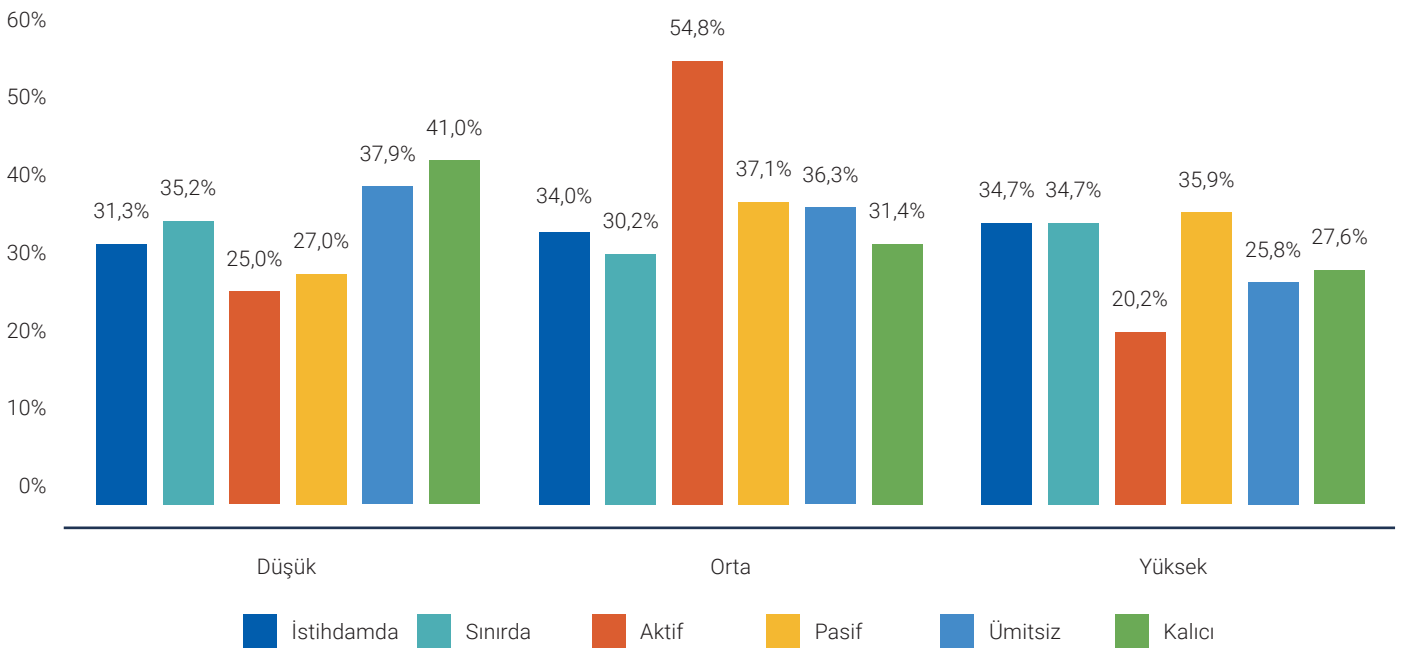
II Yani iş ararken şöyle bu yıl engelli alımlarında 1304 kişi alındı. Bu 1304 bölünüyor, ilköğretim mezunu, lise mezunu, üniversite mezunu, ön lisans mezunu falan baya bir düşüyor alımlar. Alımlar düşünce bizim de puan öyle fazla yüksek değil, öylesine bir soruları görmek için girmiştik 2 sene önce sınava denk gelmiyor yani mümkün değil 87 ile falan atanıyorlar. Çünkü atama az, 1304 kişi 35-40 bin kişi başvuruyor nasıl denk geleceksiniz mümkün değil. Bir de özel sektörde de bakarsanız onlarda engelliye daha çok ben senin sigortanı yatırıyorum, maaşını vereyim işe gelmene gerek yok bakış açısıyla baktıkları için ben de öyle hani bedavadan maaş alayım kafasında olmadığım için daha gencim yani biraz yaş falan ilerlese belki bilmiyorum da.”

23 yaş, Erkek, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Arıyor

Mutsuzluk

Her ne kadar bir sebep olmaktan çok sonuç olsa da NEET grubundaki gençleri NEET olmayanlardan ayıran temel ayrımlardan biri de mutluluk seviyeleriyle ilgili. Araştırma kapsamında, katılımcıların mutluluk seviyeleri Warwick-Edinburgh Mutluluk Endeksi¹⁷'ne göre ölçüldü. Araştırma sonuçlarına göre, NEET grubundaki gençler NEET olmayanlara nazaran kısmen de olsa daha mutsuz. NEET olmayan gençlerin %35'i yüksek seviyede mutluluk gösterirken, NEET grubundaki gençler için bu oran %30'a düşüyor.

Grafik 8. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Mutluluk Seviyesi Dağılımı

İstihdamda ve sınırdaki olan gençler arasında mutluluk ekseninde ciddi bir fark yok. Bununla beraber, aktif NEET kümesinde gençlerin orta seviyede mutluluk seviyesine sahip olmaları daha olası. Daha önemli olan bir trend ise ümitsiz ve kalıcı NEET kümelerinde gençlerin mutluluk seviyelerinin daha düşük olması. Yani, NEET grubundaki düşük mutsuzluk seviyesinin belirleyicileri daha çok ümitsiz ve kalıcı NEET gruplarından kaynaklanıyor. Bu yönelim, NEET grubundakilerin buldukları statüyü arzu etmediklerini ima ediyor. Nitekim, NEET kümesindeki katılımcıların önemli bir kısmı mutluluk kaynağı olarak para ve aile ile iyi ilişki kurmayı vurguluyor. Bu durum, NEET grubundakilerin buldukları durumdan çıkma isteklerinin ve etraflarında kabul görme isteğinin işareti olarak yorumlanabilir.

|| Genç olmanın olumlu yanı şu an yok, ama yine enerji diyebilirim ama günümüzde ben kendimi gençten saymak zorundayım yaştan dolayı, içim yaşlı. Enerjik olmak, biraz daha umutla bakabilmek, çünkü ne bileyim 50 yaşındaki biri şu anki sağlık koşullarında 10 sene içinde ölmeyeceğinin garantisini veremiyor. Ben de veremem tabii ki, biraz daha muhtemel. O yüzden daha çok zamanımız var. Zaman bol. İşsiz olunca bana fazladan zaman var. Çünkü çalışırken hiçbir şeye zaman yok diye sinirleniyordum. Bilmiyorum şu anki şartlarda çok da olumlu bir yanı yok. Sanırım hiçbir yaş grubunun bir avantajı yok."

28 yaş, Kadın, Bekar- Ailesiyle Yaşıyor, İş Arıyor

17 <https://warwick.ac.uk/fac/sci/med/research/platform/wemwbs/about/>

Tüm bu değişkenleri beraber incelediğimizde Türkiye gençliğinin çalışma ve eğitim durumlarına göre heterojen bir karakterde olmasına karşın, NEET grubundaki gençlerin NEET olmayanlara nazaran belirli demografik gruplarda daha çok temsil edildiğini görüyoruz. Kadınlar, 25-29 arası yaş grubu, düşük-orta gelirli kesim, Türk olmayanlar ve sağlık problemi olan gençlerin NEET grubunda olma ihtimalleri daha yüksek. Bu gruptaki gençler hem daha mutsuz hem de sosyal çevrelerinde daha az kabul gördüklerini düşünüyor. Bununla beraber, bu karakteristikler gençlerin neden NEET grubunda olduğunu doğrudan açıklamıyor. Raporun devam eden kısmı bu soruyu cevaplamayı amaçlıyor.

6.4. Gençler Neden NEET Oluyor?

Bazı gençler için çalışma ve eğitim dünyasından uzak durmak bireysel tercih olsa da birçoğu için NEET statüsü toplumsal koşullardan ötürü kendilerini içinde buldukları ve arzulamadıkları bir durum. Birçok genç, yetenek ve beceri eksikliğinden, sağlık problemlerinden, sosyal hakların zayıflığından ya da yakın çevresinin desteği olmamasından ötürü çalışmaya ya da eğitime katılmıyor. Raporun bu kısmı gençlerin neden çalışmadığını veya neden eğitim görmediğini detaylı bir şekilde tartışıyor.

Çalışmama Sebepleri

Kişisel ve Ailevi Sebepler, Kronik Grup:

Katılımcıların bir kısmı kişisel sebeplerden ve bakım yükümlülüklerinden ötürü çalışmayı tercih etmiyor. Katılımcılara neden çalışmadıkları sorulduğunda çalışmayı istemediğini söyleyenlerin sadece %38’i kalıcı, %36’sı ise pasif NEET kümesinde. Tam zamanlı bir işte çalışmak istemeyenlerin ise %60’ı pasif NEET kümesinde. Kalıcı NEET grubundan ziyade pasif NEET grubunun bu seçenekteki baskın pozisyonu, iş bulamadıktan sonra bu durumu kabullenen bir genç kitleye işaret ediyor. Bir grup ise bakmakla yükümlü olduğu kişiler olduğundan ötürü çalışmadığını belirtiyor. Tam zamanlı bir işte çalışmamasının sebebini çocuk bakım yükümlülüğüne bağlayanların tamamı pasif grupta. Buna mukabil, genel olarak bakım yükümlülüğünden ötürü çalışmadığını belirten katılımcıların %31’i pasif, %40’ı ise kalıcı NEET gruplarında. Bir grup ise maddi durumlarının çalışmayı gerektirmediğini ifade ediyor. Bu grubun %70’i pasif NEET kümesinde. Kişisel sebepleri ve bakım yükümlüklerini çalışmama sebebi olarak öne süren katılımcıların büyük oranda görece daha koyu NEET kümelerinde olması, bu sebeplerden ötürü çalışmayan kişilerin çalışma hayatına dönmelerinin görece düşük ihtimal olduğunu ima ediyor.

Psikolojik ve Genel Sağlık Sorunları, Beceri Eksikliği, Dönüştürülebilir Grup:

Çalışmak istemesine rağmen gerekli imkân ve desteğin sunulmamasından ötürü çalışamayan katılımcılar ise başka bir tablo çiziyor. Bu gruptakilerin önemli bir kısmı sınırdalar. Gerekli desteğin sunulması ve düzenlemelerin yapılması halinde çalışma hayatına katılmaya daha yatkınlar. Psikolojik nedenlerden ötürü tam-zamanlı çalışmadığını belirten gençlerin yaklaşık yarısı sınırdadır. Genel olarak çalışmamasının sebebini psikolojik nedenlere bağlayan katılımcıların %27’si sınırdayken %33’ü ise ümitsiz grupta. Bu yönelim, gerekli desteği almamaları halinde gençlerin NEET pozisyonlarının daha yerleşik hale gelebileceğini gösteriyor. Benzer şekilde sağlık sebeplerinden ötürü çalışmadığını belirtenlerin de üçte biri sınırdadır iken diğer bir üçte birlik kesim ümitsiz NEET kümesinde. Bir diğer grup ise yetenek yetersizliğini ana çalışmama sebebi olarak görüyor. Bu grubun da yaklaşık dörtte biri sınırdadır. Tüm bu sebepleri öne süren

gençlerin önemli bir kısmının sınırdaki olması dönüştürülebilir bir potansiyeli gösteriyor. Gençlerin becerilerini geliştirebilecekleri fırsatlara, fiziksel ve psikolojik problemlerinin çözümü için imkanlara ve nihayet tüm bu koşullarda çalışmalarına imkân verecek erişilebilir çalışma ortamlarına ihtiyaçları var.

Kronik ve Dönüştürülebilir Grubun Karşılaştırılması:

Katılımcılara iş aramaları halinde iş bulmalarını zorlaştıracak faktörler sorulduğunda, gençlerin cevapları görece daha kolay dönüştürülebilir ve daha zor dönüştürülebilir NEET grupları arasındaki ayrımı daha da netleştiriyor. Çocuk sahibi olduğu için iş bulamayacağını düşünenlerin %73'ü ev kadını. Buna mukabil, bilgi ve donanım eksikliğinden ötürü iş bulmakta zorlanacağını düşünenlerin %50'si sınırdaki ve %40'ı resmi, iş arayan işsizler. Benzer şekilde, yabancı dil eksikliğinden ötürü iş bulamayacağını düşünenlerin %42'si sınırdaki. Sağlık problemlerinden ötürü iş bulmakta zorlanacağını düşünenler ise bu iki grubun arasında kalıyor. Bu grubun %42'si iş aramayan işsiz kümesinde.

Ayrımcılık, Toplumsal Boyut:

Gençlerin bir diğer şikâyet konusu ise ayrımcılık. Ayrımcılıktan ötürü iş bulmakta zorlanacağını düşünen gençlerin %50'si sınırdaki, %35'i öğrenci ve %30'u resmi işsiz. Bir başka deyişle, halihazırda iş arayan veya iş arayacak genç kitle ayrımcılığa uğramaktan endişeli. Halihazırda çalışmış ve ayrımcılığa uğramış katılımcıların beyanları, gençlerin bu endişelerinde pek de haksız olmadığını gösteriyor.

Tablo 2. Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Gençlik Kümelerinin Çalışmış Kesiminin Ayrımcılık Tecrübesi

	Kadın olduğum için	Genç olduğum için	Etnik Kimlik	Dini inanç tercihi	Cinsel yönelim
Çalışıyor	30.4%	32.0%	33.3%	36.4%	25.0%
Düzensiz	4.3%	0.0%	0.0%	9.1%	12.5%
Ev Kadını	8.7%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Hem Eğitimde Hem Çalışıyor	4.3%	16.0%	14.3%	9.1%	0.0%
İşsiz. İş Aramıyor	8.7%	8.0%	0.0%	9.1%	0.0%
Öğrenci	21.7%	24.0%	28.6%	18.2%	25.0%
Resmi İşsiz	13.0%	16.0%	23.8%	18.2%	37.5%
Sınava Hazırlanıyor	8.7%	4.0%	0.0%	0.0%	0.0%

Araştırma sonuçları Türkiye'de gençlere yönelik ayrımcılığın her alanda ve kimlikte tecrübe edildiğini gösteriyor. Çalışanlar arasında özellikle kadın olduğu için, dini tercihinden ötürü ve etnik kimliğinden ötürü ayrımcılık gördüğünü düşünenler çoğunlukta. Bu sebepleri genç olduğu için ve cinsel yöneliminden ötürü ayrımcılık gördüğünü düşünenler takip ediyor. Resmi işsizlerin ciddi kısmı ise cinsel yönelim ve etnik kimlikleri üzerinden karşılaştıkları ayrımcılıktan şikâyetçi.

II *Yani olursa eğer çalışırım...Yok hayır ya kız kardeşimin çalıştığı bir yer falan var oraya başvurduğum. Ya onun da saatleri çok şey olduğu için bana uymadı. Şey de falan xx caddesinde birkaç mağazaya sordum şey kapalıdır diye şey yaptılar. Çocuk olması başlıca zorluklardan biri, kadın olmak işte yok yarın öbür gün diyeceksin misafirimiz geldi, yok yarın öbür gün diyeceksin şuyum oldu. Zaten kadın olmak iş aramak için başlıca sebeplerden biri bence."*

25 yaş, Kadın, Evli-Çocuklu, İş Arıyor

Sosyal Güvenlik, Politik Boyut:

İşe başlamanın yanı sıra, işten ayrılma tecrübelerinde de NEET ve NEET olmayan gençler birbirlerinden farklılaşıyor. NEET kümesindekiler özellikle sosyal haklarının zayıf olmasından ötürü işlerinden ayrılıyor. İşin fiziksel açıdan yorucu olmasından ötürü işten ayrılanların NEET oranı %65 iken bu oran sigortasız olduğu için ayrılanlarda %71, maaşın ödenmemesinden ötürü ayrılanlarda ise %75. Yani, halihazırda çalışıp sonradan NEET kapsamına giren gençlerin bu geçişinin ana sebebi sosyal haklarının zayıf olması.

II Şu anki koşulların altında birçok yerde devam etmek istemezdim. Çünkü gelirleri çok düşük, beni birçok imkândan uzaklaştıracaklar. Bunların kimisi yemekhaneye gidemiyor oluşumla, beni kardan çok zarara uğrattı. Ben kendim zaten daha iyi şeyleri yapabileceğime inanıyorum. Dolayısıyla birçoğumu tercih etmezdim. Ama yine dediğim gibi okulda bir kafede, saatine 15 liraya çalışmaya, hayır demezdim ama açık bir pozisyon olmadığını biliyorum.”

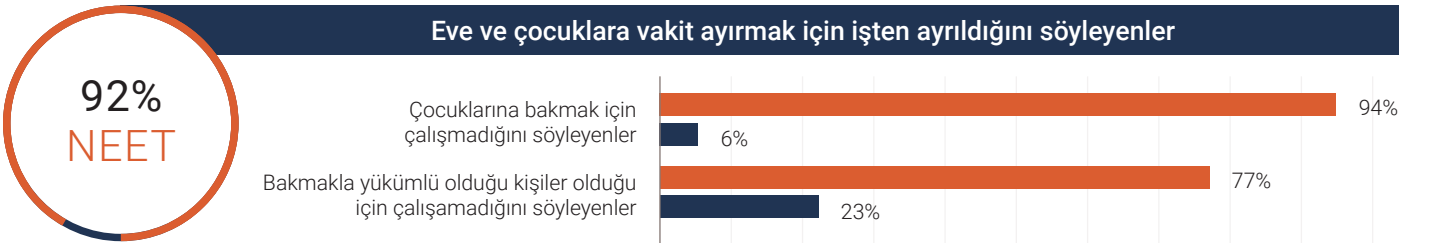
23 yaş, Erkek, Bekar, İş Aramıyor

Kadınlara Yönelik Ayrımcılık, Toplumsal Cinsiyet Boyutu:

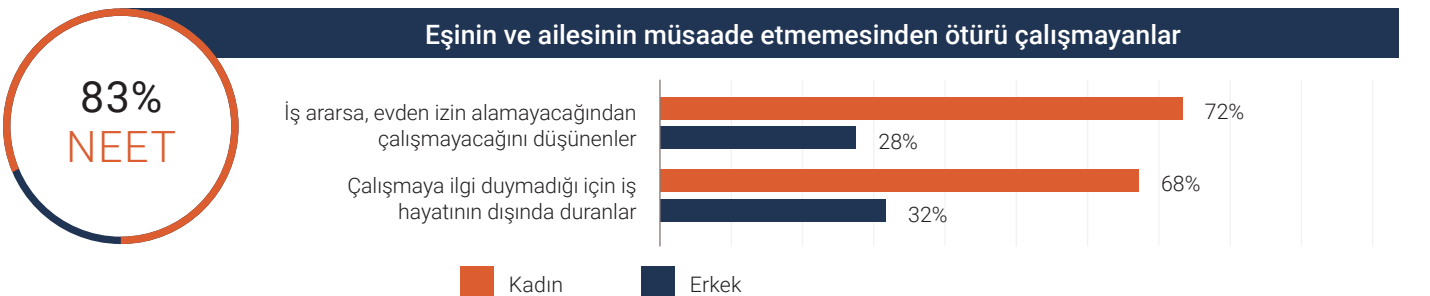
Kadınların erkeklere nazaran NEET grubunda olma ihtimallerinin daha yüksek olduğu önceki bölümde gösterilmişti. Kadına yönelik bakış açısı, ailelerin ve eşlerin destek olmaması, önyargılar, kadınların çalışmasının önündeki temel engeller olarak görünüyor. Kadınların çalışmasına karşı bakışa maruz kalma NEET grubundaki gençleri NEET olmayanlardan ayıran faktörlerden biri. Eve ve çocuklara vakit ayırmak için işten ayrıldığını söyleyenlerin %92’si NEET grubunda. Konu bazlı cinsiyet dağılımları da bu tablonun kadınlara yönelik bakıştan kaynaklandığını gösteriyor. Çocuklarına bakmak için çalışmadığını söyleyenlerin %94’ü kadın. Bakmakla yükümlü olduğu kişiler olduğu için çalışmadığını söyleyenlerin %77’si kadın. Evde bakım hizmetlerinin sadece kadınlarca yapılması gerektiği bakışı birçok kadını çalışmaktan alıkoyuyor.

Aile ve eşlerin kadınların çalışmasına mâni olması ise bir diğer engel olarak gözlemleniyor. Eşinin ve ailesini müsaade etmemesinden ötürü çalışmayanların %83’ü NEET grubunda. Bu grupta %80’lik dilim kadınlardan oluşuyor. İş ararsa, evden izin alamayacağından çalışmayacağını düşünenlerin %72’si kadın. Yani, kadınların çalışma hayatına girmesine yönelik toplumsal önyargıların yanı sıra, ailelerin doğrudan engeli de söz konusu. Öte yandan, çalışmaya ilgi duymadığı için iş hayatının dışında duranların da %68’i kadın. Yani, engellendiği için çalışmayanların yanı sıra, kendi tercihi ile çalışmayan bir grup da var.

Eve ve çocuklara vakit ayırmak için işten ayrıldığını söyleyenler

Eşinin ve ailesinin müsaade etmemesinden ötürü çalışmayanlar

II Kuaförde yer aldım 11-12 yaşlarında kuaföre başladım. Evlenmeden önce yani 18 yaşında bıraktım. Aslında nişanlanınca bıraktım. (Kendi istediğinle mi bıraktın?) Yok, kendi istediğimden değil de yani annem babam çalışıyordu, eve bakacak kimse yoktu, kardeşlerime yemek yapacak, temizlik yapacak kimse yoktu, mecburen bıraktım ama boş zamanlarımda gidiyordum. Hatta iş teklifleri falan aldım kuaförlerden. Ama gidemedim.”

22 yaş, Kadın, Evli ve Çocuklu, İş Aramıyor

II Şöyle, işi bıraktığımda formasyonla ilgili, devlet işi bunları düşündüğümde, bu kararı tek başıma vermedim. Bu kararı, önce anne, babama sordum, eşime sordum. Onları yönlendirmesiyle hareket ettim mesela. Tek başıma karar verseydim, daha hızlı olurdu. Bu konu benim için olumsuz. Kendi hayatıma dair kararlar alma konusunda, kendimi yetkin görüyorum. Kendimle ilgili bir karar verirken, kendi çıkarlarımı gözetiyorum. Eğer işin içine babam ya da eşim karışırsa, onlar kendi çıkarlarını, mesela eşim evin giderlerini karşılamak durumunda ya da babam maddi giderlerime destek çıkmak durumunda. Onlar bana daha çok kendi çıkarlarını gözetiyormuş gibi geliyor. Ben kararı tek veren insan olsam, daha düzgün kararlar verirdim bence.”

24 yaş, Kadın, Evli, İş Aramıyor

Eğitim Görmeme Sebepleri

NEET ve NEET olmayan grupların eğitim görmeme sebepleri büyük oranda birbirine benzeşiyor. Ekonomik nedenler her iki grup için daha baskın bir sebep. Bununla beraber, eğitime ilgisizlik, sağlık engelleri ve aile/eş baskısı daha çok NEET grubunun eğitime devam etmemesinde etkili görünüyor. Aile/eş baskısının eğitime devam etmedeki etkisi yüksek öğrenime devam etmede etkisini kaybetse de NEET grubu için lise ve altı eğitime katılmamada etkili görünüyor.

Ekonomik Sebepler, Ortak Faktör:

Ekonomik gerekçeler gerek NEET gerekse NEET olmayan grubun eğitime devam etmemesinde en büyük etkiye sahip. NEET grubundaki gençlerin %33'ü, NEET olmayan gençlerin ise %39'u ekonomik sebepleri lise ve altı eğitime devam etmemelerinin ana sebebi olarak sayıyor. Ekonomik sebeplerden ötürü lise ve altı eğitime devam etmeme davranışı daha çok erkeklerde görülüyor. İlgili soruya evet yanıtını verenlerin %60'ı erkek. Ekonomik nedenler özellikle sınırdaki NEET grubu için çok daha önemli. Eğitime göre NEET grupları incelendiğinde, ekonomik nedenler birçok grup için etkisini yüksek öğretime devam kararında kaybetse de kalıcı NEET grubundakiler için önemini koruyor.

Tablo 3. Eğitime Göre Gençlik Kümelerinin Lise ve Altı Eğitime Devam Etmemeye Gerekçeleri

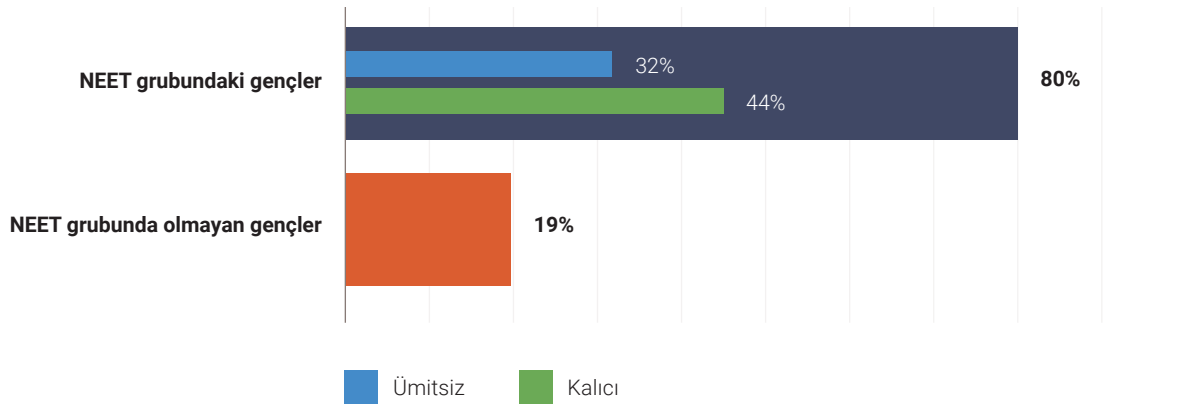
	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
Eğitime İlgim Yoktu	20.3%	20.4%	29.5%	31.0%	31.9%	45.7%
Ekonomik Nedenler	38.4%	52.1%	20.5%	17.2%	21.3%	14.3%
Bir Sağlık Engelimin Olması	0.0%	1.7%	6.8%	9.2%	6.4%	7.1%
Aile/İş Baskısı	1.7%	1.7%	2.3%	1.1%	2.1%	11.4%
Yaşım İlerledi	6.8%	4.6%	9.1%	10.3%	4.3%	5.7%
Kişisel nedenler	32.8%	19.6%	31.8%	34.0%	34.0%	15.7%

İsteksizlik, İlgisizlik, Kişisel Faktör:

Ekonomik gerekçelerin aksine eğitime karşı isteksizlik ve ilgisizlik daha çok NEET grubunda görülüyor. NEET grubundakilerin %29'u lise ve altı eğitime ilgisiz olduklarını belirtiyor. Eğitime ilgisiz olduğunu söyleyen katılımcıların yaklaşık %80'i NEET grubunda. NEET grubundaki gençlerin ümitlerinin azalmasının bir sonucu olarak böyle ilgisiz bir tutum geliştirdiği söylenebilir. Nitekim, lise ve altı eğitime karşı ilgisizlik birçok NEET grubunda görülmesine rağmen daha çok ümitsiz ve kalıcı gruplarda baskın. Kalıcı NEET grubundaki gençlerin yaklaşık %46'sı, ümitsiz NEET grubundaki gençlerin ise %32'si eğitime ilgisiz olduğunu belirtiyor. Bununla beraber, NEET grubunda olmayan gençlerin %19'unun da eğitime isteksiz olduğunu hatırlatmakta fayda var. Yani, NEET grubunu tanımlayan eğitime ilgisizliğin derecesi, gençler arasındaki görece yüksek ilgisizlikle beraber değerlendirilmeli.

Eğitime ilgisiz olduğunu söyleyen katılımcılar

|| Türkiye’de zaten eğitim dediğimiz şey çok fazla olmadığı için hani bir üniversite eğitim sadece bir meslek edinmek bir para kazanmak için bir araç olarak görüldüğü için hani çok da önemli bir yerde değil. Hani insanın dünyayı anlama, dünyayla bağlantı kurma veya etrafındakileri analiz etme gibi bir kaygısı yok artık insanların. Hani bu ben de bu kaygı içerisindeyim maalesef. Olmak istemezdim veya Avrupa’daki bir öğrenci gibi sadece derslerimle ilgilenip yani ders kaygısı güdüp işte bunları geçebilecek miyim bu sınavı geçebilecek miyim daha ne fazla neler öğrenebilirim işte kaynaklara erişebilecek miyim...Aslında bu kaynaklara nasıl ücretsiz erişebileceğimin farklı yollarını Avrupa’da bulabiliyorken Türkiye’de yani bunların bu kadar fazla kısıtlanması hani insanın farklı yollar farklı çareler aramasını yol açıyor. Bunun sebebi de işte dediğim gibi üniversite okuyan 18-19 yaşında bir öğrencinin bir işe hemen girmesi ve o işte de muhtemel olarak zaten sömürüye maruz kalacak olmasından bahsediyorum.”

28 yaş, Kadın, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Arıyor

Sağlık Sorunları, Ayırıcı Faktör:

Sağlık sorunu ve engeli olan kişilerin NEET grubunda olma ihtimalinin daha yüksek olduğu önceki bölümde tartışılmıştı. Araştırma sonuçları sağlık sorunlarından ötürü eğitime devam etmemenin başlı başına bir NEET sorunu olduğunu gösteriyor. Gerek lise ve altı gerekse yüksek öğretime devam etmeme gerekçesi olarak sağlık sorunlarını gösteren katılımcıların hepsi NEET grubunda. Bir başka deyişle, sağlık nedeniyle eğitime katılmayan gençler çalışma hayatına da katılmıyorlar. Bu problem lise ve altı eğitime katılımda yüksek

öğretime katılıma nazaran daha ciddi. Lise ve altı eğitime devam etmeyen NEET grubundaki katılımcıların %5'i sağlık sorunlarını işaret ederken, bu oran yüksek öğrenime devam etmeyenler arasında %0,8'e kadar düşüyor. Sağlık problemleri ise daha çok aktif, pasif, ümitsiz ve kalıcı NEET gruplarında seslendiriliyor.

Tablo 4. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Yüksek Eğitime Devam Etmeme Gerekçeleri

	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
Eğitime İlgim Yoktu	59.1%	41.4%	60.0%	61.5%	58.1%	33.3%
Ekonomik Nedenler	12.1%	20.7%	0.0%	15.4%	16.1%	33.3%
Bir Sağlık Engelimin Olması	13.6%	19.0%	10.0%	3.8%	3.2%	25.0%
Aile/İş Baskısı	0.0%	1.7%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Yaşım İlerledi	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Kişisel nedenler	1.5%	1.7%	0.0%	0.0%	3.2%	0.0%

Aile, Eş Baskısı, Kadınlara Yönelik Ayrımcılık, Toplumsal Cinsiyet Boyutu:

Aile ve eşlerin baskısı eğitime devam etmenin önündeki önemli engellerden. NEET grubundaki gençlerin %3'ü aile/eş baskısını lise ve altı eğitime devam etmemesinin ana sebebi olarak sayıyor. Bu cevabı veren katılımcıların yaklaşık %74'ü kadın. Kadınlara yönelik ayrımcı bakış açısı çalışma hayatı kadar eğitimin de önünde duruyor. Diğer yandan ise, bu faktörün yüksek öğrenime yönelik bir engel teşkil etmediği görülüyor. Kız çocuklarını okula göndermek istemeyen ailelerin eğitimin önünde genel bir engel olduğunu ve üniversiteye kadar devam eden gençlerin ailelerinin zaten kadınlara yönelik bir önyargısı olmadığından ötürü böyle bir trendin ortaya çıktığı söylenebilir.

Kadınlara yönelik bakış açısının açık baskıdan ziyade daha örtülü sonuçları da eğitimin önünde engel olarak görülüyor. Okulun uzak olmasından ötürü eğitime devam edemeyenlerin %60'ı kadın. Ev işlerine yardımcı olması gerektiği için, çocuk bakımı için eğitime devam etmeyenlerin yaklaşık %90'ı kadın. Evlendiği için eğitime devam edemeyenlerin %96'sı, ailesi müsaade etmediği için edemeyenlerin ise tamamı kadın. Kadınların ev işlerinden sorumlu olduğu düşüncesi birçok kadının eğitime devam etmesinin önündeki büyük engel olarak ortaya çıkıyor.

Gençlerin eğitime katılımını artırmak için gerekli adımlar, çalışma hayatını teşvik için gereken adımlarla kısmen örtüşüyor. Gençlerin ilgisini çekecek eğitim kurumlarına, sağlık problemlerini çözümü için yeni imkanlara ve nihayet eğitimi erişilebilir kılacak eğitim kurum ve düzenlemelerine ihtiyaç var. Öte yandan, gençleri eğitimden uzaklaştıran, toplumsal cinsiyet algıları gibi daha girift, değişmesi daha zor ve etkileri daha derin faktörler de söz konusu.

GENÇLERİN ÇALIŞMA VE
EĞİTİM DURUMUNA GÖRE
TERCİH VE İHTİYAÇLARI

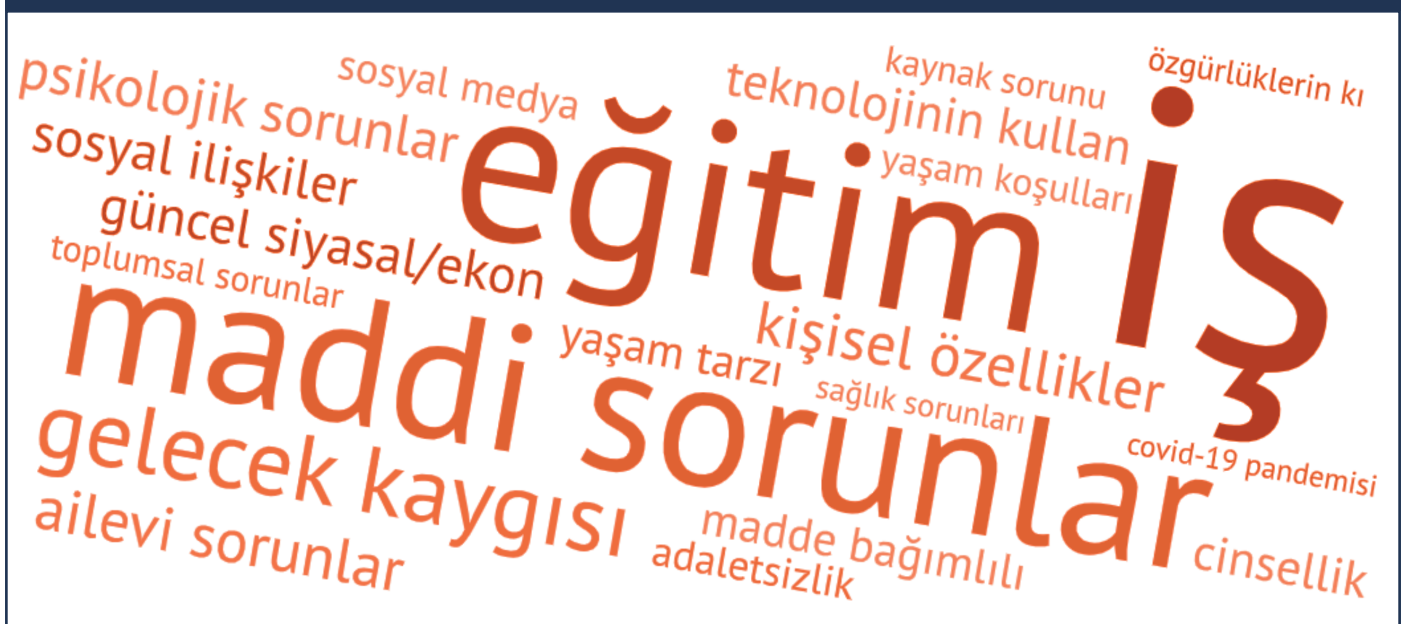
7 Gençlerin Çalışma ve Eğitim Durumuna Göre Tercih ve İhtiyaçları

NEET grubu statüsü gençlerin sadece iş ve eğitim hayatlarını etkilemiyor. Kaygılardan hayallere, ihtiyaçlarından tercihlerine bireysel davranışlarının birçok veçhesinde gençlerin NEET statüsünün etkisini görmek mümkün. Bununla beraber, gençler günlük alışkanlık ve tercihlerinde ve gerekse sosyal, siyasal tercihlerinde çağdaşlarıyla ciddi benzerlikler gösteriyor. Bir başka deyişle, NEET statüsü gençlerin ihtiyaçlarını ve kaygılarını şekillendirse de sosyal ve siyasal tercihlerde kuşak tecrübesinin önüne geçemiyor.

7.1. Kaygılar, Hayaller

NEET ve NEET olmayan gençler temel ekonomik kaygı ve hayallerde birleşse de birçok açıdan çok farklı bir kaygı ve hayal haritası ortaya koyuyorlar. NEET grubundaki gençlerin hayalleri daha çok iş bulma ve hayat kurmaya yönelikken, NEET olmayan grubun gündeminde toplumsal olaylar daha çok yer buluyor. Bununla beraber, alt NEET gruplarına baktığımızda daha karmaşık bir tercih haritası görmek de mümkün.

Şekil 4. Gençlerin Temel Sorunları

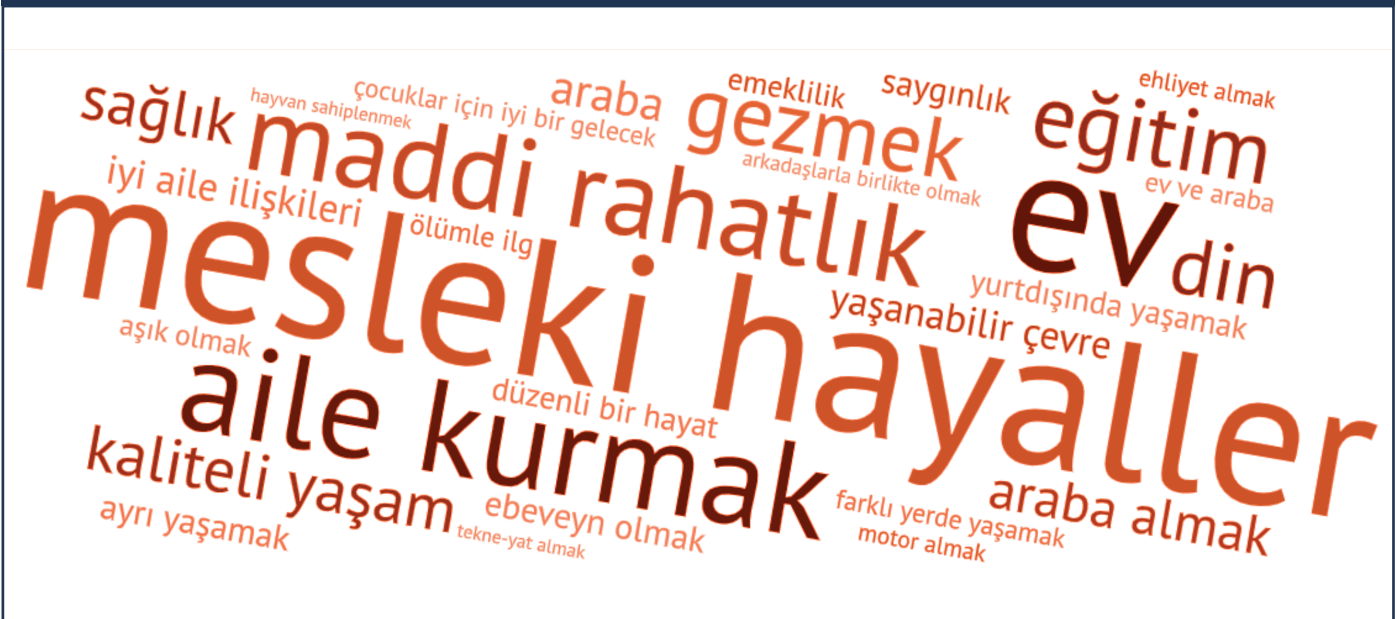
Gençlerin temel sorunları büyük oranda ekonomik çerçevede şekilleniyor. İş, maddi sorunlar, eğitim ve gelecek kaygısı gençlerin en temel sorunları arasında. NEET grubundaki gençlerle NEET olmayanların eğitimi ve maddi sorunlarını kaygı sebebi olarak görme eğilimi birbirine yaklaşık. Eğitim seviyesini sorun olarak görenlerin %48’i NEET grubunda. Maddi sorunlar için bu oran %47. Bununla beraber, bu oran iş kaygısını vurgulayan gençler arasında %57’ye yükseliyor. Yani, iş kaygısı daha çok NEET grubunda görülüyor.

NEET statüsü ve günlük yaşam pratiklerindeki ve ekonomik ihtiyaçlarındaki farklılıklar da kaygı haritasında bir ayrışmayı beraberinde getiriyor. Covid-19 pandemisini sorun olarak gören gençlerin %63’ü NEET olmayan kategoride. Çalışan veya eğitim gören gençlerin pandemi ile daha yakından ilgilenmeleri günlük hayatlarının kesintiye uğramasıyla açıklanabilir. Buna mukabil, güncel siyasal/ekonomik durum da daha çok NEET grubunun gündeminde. Güncel siyasal/ekonomik durumu gençlerin en önemli sorunu olarak görenlerin %58’i NEET grubunda.

NEET ve NEET olmayan kesim arasındaki enteresan bir ayrım ise özgürlükler ve toplumsal sorunlar karşısındaki hassasiyette ortaya çıkıyor. Özgürlüklerin kısıtlanmasını ciddi bir problem olarak görenlerin önemli bir kısmı NEET olmayan grupta iken (%61), toplumsal sorunlar NEET grubu için daha önemli (%65). Bu aktif çalışan öğrencilerin yaşam pratikleriyle NEET grubu arasına önemli farklılıklara işaret ediyor. NEET grubundakiler ekonomik ve siyasal gelişmelere daha çok iş bulma kaygısıyla yaklaşırken, NEET olmayan gruptakiler halihazırda elde ettikleri çalışma ve hayat pratiğinin pandemi veya özgürlüklerin kısıtlanması gibi yollarla kısıtlanmasına karşı daha duyarlılar.

Her ne kadar NEET-NEET olmayan ayrımı gençlerin genel yönelimleri hakkında bilgi verse de NEET gruplarının heterojen yapısını hatırlamakta fayda var. Bir başka deyişle, her iki grupta da bu genel çıkarımlara uymayan alt kümeler gözlemlenebilir. Sözelimi, pasif NEET grubundakiler NEET olmayan grup dahil tüm kümeler arasında özgürlük ve pandemi konusundan en hassas küme (sırasıyla %44 ve %46). Buna mukabil, iş ve gelecek kaygısının en yüksek görüldüğü küme ise sınırdaki NEET olmayanlar (sırasıyla %30 ve %31). Dolayısıyla, söz konusu genel çıkarımlar ana hatlarda geçerli olsa da alt kümelerde geçerli olmayabilir.

Şekil 5. Gençlerin En Büyük Hayalleri

Gençlerin hayalleri temel kaygılarının paralelinde seyrediyor. Gençlerin en çok hayalini kurdukları hedefler mesleki hayaller, maddi rahatlık, ev ve aile kurmak ile ilintili. Diğer yandan ise, NEET ile çalışan ve öğrenci gençler arasındaki makas hayaller söz konusu olduğunda kaygılara nazaran daha da açılıyor. Sözelimi araba ya da yurtdışında yaşama hayalini belirtenlerin sadece %30'u NEET grubundayken, aileden ayrı bireysel yaşama hayalini daha çok NEET grubundakiler paylaşıyor (%60). Saygınlık hayali ise açık bir şekilde daha çok NEET grubunun muhayyilesinde. Saygınlık hayali kuranların %80'i NEET grubunda. Emekliliği bir hayal olarak paylaşanlar ise sadece NEET grubundan gençler. Bu tablo, NEET grubundakilerin hayallerinin daha çok düzenli ve saygın bir hayat kurmakla ilintili olduğunu ve NEET olmayan gruptakilerin bunun ötesinde hayaller kurduğunu gösteriyor.

II *"İlk başta çocuğum, çocuğumun çok daha iyi yerlerde olmasını falan çok isterim. Ondan sonra da maddi açıdan da biraz şey isterim hani şu anki durumumuz çok kötü değil, ilerde daha iyi olmasını isterim. Eşimin daha iyi bir iş bulmasını isterim. Sonra da kendim, çalışmayı falan çok isterim. Bir okula başlamayı düşünüyorum zaten açıktan, çocuk gelişimi. Bir de kız çocuğum olmasını istiyorum."*

25 yaş, Kadın, Evli ve Çocuklu, İş Arıyor

Katılımcılardan hayalleri arasında net bir seçim yapmaları istendiğinde NEET ve NEET olmayan grup arasındaki fark daha da netleşiyor. Çok yükselmek (%57), yurtdışında yaşamak (%65), teknolojik beceri geliştirme (%61) gibi hayaller NEET olmayan grupta daha baskınken, ev/araba edinme (%64), sakin bir yerde yaşama (%60) hayalleri NEET grubunda daha çok paylaşılıyor. NEET grubundakiler temel bir yaşam kalitesi oturtmayı hedeflerken, çalışanlar ve öğrenciler yaşam kalitesini yükseltmeyi ya da becerilerini geliştirmeyi önceliyor.

Tablo 5. Eğitime Göre Gençlik Kümelerinin Üç Öncelikli Hayalinin Dağılımı

	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
Mutlu bir evlilik	20.5%	28.5%	4.2%	25.5%	13.2%	8.2%
Düşünce özgürlüğü	18.9%	28.8%	6.0%	29.0%	10.1%	7.1%
Türkiye'nin gelişmesi	21.6%	29.2%	5.8%	27.2%	9.9%	6.1%
Türklerin dünyaya hâkim olması	24.1%	27.7%	8.4%	25.3%	8.4%	6.0%
Dini açıdan iyi bir yaşam	15.5%	20.6%	7.2%	23.7%	11.3%	21.6%
Müslümanlığın dünyada hâkim din olması	19.7%	26.2%	6.6%	27.9%	6.6%	13.1%
Tanınan/Ünlü Biri Olmak	11.5%	32.7%	9.6%	28.8%	13.5%	3.8%
Çok gezmek. Çok görmek	19.1%	24.0%	4.7%	30.6%	14.3%	7.2%
Çok güzel/yakışıklı bir eş/sevgili	19.0%	27.6%	5.2%	22.4%	19.0%	6.9%
Çok iyi bir üniversiteden mezun olmak	13.4%	19.6%	5.4%	46.4%	11.6%	3.6%
Yurtdışında rahat bir yaşam	22.3%	22.9%	5.1%	30.6%	11.5%	7.6%

Katılımcılara öncelikli üç hayali sorulduğunda ortaya çıkan tablo ise raporun şu ana kadar sunduğu tüm sonuçları özetler nitelikte. NEET olmayan alt-kümesinin tercihleri büyük oranda birbiriyle benzeşiyor. Pasif NEET kümesinin NEET olmayan alt-kümelerle olan benzerliği ise çarpıcı. Sınırdaki ve pasif NEET kümesinin hayalleri daha ziyade yaşam koşullarını bir anda iyileştirecek gelişmelere odaklı: iyi bir üniversiteden mezun olmak, ünlü biri olmak, yurtdışında rahat bir yaşam gibi. Pasif NEET kümesinin yaklaşık yarısı iyi bir üniversiteden mezun olmayı hayal ederken, kalıcı NEET grubundakiler daha ziyade dine yönelik tercihleriyle öne çıkıyor. Kalıcı NEET kümesinin bu yönelimi hariç tutulursa, NEET kümeleri genel olarak toplumsal hayallere diğer kümelere nazaran daha mesafeli. Buna ek olarak, önceki bulgularla da paralel şekilde, NEET grubundakiler temel bir yaşam kalitesi oturtmayı hedeflerken, NEET olmayan gruptakiler yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik tercihlere sahipler.

|| *Yani İngilizcem var, eğitimim var, şu an yüksek lisans yapıyorum, hiçbir şekilde yetersiz olduğumu düşünmüyorum. Çok böyle büyük bir maaş beklentim bile yok sadece yani kendi işimi kendi evimi kurmak gibi çok basit kaygılarım var artık. Zaten koca koca hayaller kuramıyorum. Bu hayaller içinde boğulmak da istemiyorum çünkü onları yapamayacağımı biliyorum ama bu en basit hayallerimi bile gerçekleştiremiyorum. Kaldı ki gayet güzel bir üniversiteden mezun olmama, dil bilmeme ve hani yurtdışı görmeme rağmen iş bulmam çok zor Türkiye’de.”*

28 yaş, Kadın, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Arıyor

7.2. İhtiyaçlar, Beklentiler

Gençlerin kaygı ve hayallerinin büyük oranda ekonomik çerçevede şekillendiğini gördük. Gençler bu hayallerine ulaşmak için eğitim görmek yerine daha çok becerilerini geliştirebilecek mesleki eğitimlere daha sıcak yaklaşıyorlar. Katılımcıların geliştirmek istedikleri beceriler büyük oranda mesleki alan yeterliliği, yabancı dil ve iş bulmayı kolaylaştıracak kişisel karakteristiklerle ilgili. Gençlerin becerilerini geliştirmek istedikleri alanlar büyük oranda hizmet sektörüne ya da el becerilerini geliştirmeye yönelik. Yani, gençler içinde buldukları durumu iyileştirmek için genel bir çıkış yolu fikrine sahip.

Gençler genel olarak iş bulmak ve hayat kurmak için örgün eğitime devam etme fikrine mesafeli. Lisa altı eğitim seviyesindeki NEET grubunun %78’i eğitime devam etmek istemezken, bu eğitim seviyesinde daha fazla eğitim görmek istemediğini söyleyenlerin de %80’lik önemli çoğunluğu da NEET. Kısmen daha düşük yoğunlukta da olsa, benzer bir durum yüksek öğretim için de geçerli. NEET kümelerindeki gençlerin %50’si eğitime devam etmek istemiyor. Lise ve dengi kurumlardan mezun olan ve eğitime devam etmek istemeyen gençler arasında NEET oranı %70. Tüm bu veriler, genel olarak gençlerin, özellikle de NEET grubundaki gençlerin iş bulmak için eğitime devam etmeye gönüllü olmadığını gösteriyor.

|| *Eğitim hayatı ve akademik disiplinin bana bir şey kattığını düşünmüyorum. Zaten içinde de bulunmadım. Üniversite hayatı, biraz biraz birilerinin ellerinden tuttuğu, ama hataları yapmana da fırsat tanıdığı yeni bir alan olarak görüyorum. En azından ayrı bir yerde okuyorsanız, kendi hayatınızı kuruyorsanız, açıkçası bir markete gidip bir tava, bir kek kalıbı alıyormak bile sizin için yepyeni bir olay. Yepyeni bir deneyim. Ufak ufak bir hayat kurmak, kendi sorumluluklarını almanın güzel bir yolu. Bu yüzden verimli görüyorum, eğer aile ile beraber aynı ilde okumayacaksa, aileden bağımsız okuyacaksa.”*

23 yaş, Erkek, Bekar, İş Aramıyor

Gençler örgün eğitime mesafeli olsa da eğitim fikrine mesafeli değiller. Bir kurs ya da mesleki eğitim fırsatı sağlanması halinde gençler yabancı dil, bilgisayar ile ilgili beceriler, sağlık hizmetlerine yönelik beceriler gibi hizmet sektörünü hedefleyen becerileri edinmek istiyorlar. Diğer yandan ise, aşçılık, el sanatları gibi yetenekler de bu çerçevede revaçta. Üniversite mezunları da benzer yönde yetenek geliştirmeye meyyal. Birçok katılımcı, üniversite mezunlarının alan yeterliliğinin, yabancı dilinin ve genel becerilerinin düşük olduğu kanaatinde. Bunlara ek olarak, Türkiye’de iş bulmak için torpil gerektiğini düşünen ve bu yönde çevre (network) geliştirmesi gerektiğini düşünen bir kesim de var. Son olarak, gençlerin odaklandığı bir diğer beceriler dizisi daha çok kişisel gelişimle ilgili. Birçok genç, pazarın talep ettiği kişilik özelliklerine sahip olmadığını düşünüyor. Bu özellikler arasında girişkenlik, sabır ve iletişim becerilerini görmek mümkün.

II Açıkçası akademik kariyerdan sonra, iş bulmayı kolaylaştıran iki şey var. Birincisi networking, nasıl çevre yaptığınız. Bu da zaten öğrencilikte oturan bir şey. Çevre yaptıysanız iyi iş buluyorsunuz, iyi ilişkiler kuruyorsanız, iyi yerlere geliyorsunuz. Bunu yapabilmek için başka bir özellikte, yırtık olmak, sosyal becerilerinizin bir tık insanlardan yukarıda olması, sosyal güveninizin biraz daha ileride olması, bence bu süreci çok hızlandıran bir şey.”

23 yaş, Erkek, Bekar, İş Aramıyor

Şekil 6. Gençlerin Üniversite Mezunlarının Sahip Olması Gerektiğini Düşündüğü Beceriler

NEET kümelerinin beceri ihtiyaçlarına daha yakından baktığımızda ise bu sonuçlar daha da pekişiyor. Çalışanlar ve öğrenciler İngilizce, bilgisayara yönelik becerilerini ve matematik becerilerini geliştirmeye ihtiyaç duyduklarını belirtiyorlar. İngilizce özellikle sınırdaki NEET kümesinin gündeminde. Sınırdakilerle pasif ve ümitsiz NEET kümeleri ayrıca çevrelerinde rehberlik edecek kimsenin olmamasından şikayetçi. Çevre faktörünün NEET kümeleri için ayrıca bir ağırlığa sahip görünüyor. Kalıcı, ümitsiz ve pasif NEET kümelerindeki gençler ailelerinin ve eşlerinin destek olmamasından şikayetçi. Sınırdakiler de bu şikâyeti paylaşıyor. Bununla birlikte, iş tecrübesi de gençler için bir ihtiyaç olarak görülüyor. Son olarak, özgüven ve girişkenlik gibi kişisel özelliklerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünen gençler büyük oranda sınırdaki, pasif ya da ümitsiz NEET kümelerinde. Tüm bu verileri beraber incelediğimizde, gençlerin ihtiyaçlarının NEET kümelerine göre heterojen bir karakterde olduğunu ve genel bir NEET-NEET olmayan sınıflandırmasının ötesinde olduğunu görüyoruz. Nitekim, sınırdaki, pasif ve ümitsiz NEET kümelerinin ihtiyaçları birbirleriyle ciddi benzerlikler taşıırken, istihdamda, aktif ve kalıcı NEET kümelerinin ihtiyaç haritası daha farklı bir çerçevede şekilleniyor.

II Mesleğim öğretmenlik, bu mesleğin eğitimini aldığım için bu alanda kendimi ilerletmek istiyorum. Ama ülkemizde ne yazık ki çok zor şartlar altında öğretmen olunuyor, bunun bir süreci var ve o sürecin hepsinden başarılı bir şekilde geçmemiz gerekiyor. İş arama sürecimde eğer öğretmenlikte belli bir kadro alamamışsak devletten özellere başvuruyoruz. Özellerin bizden beklentileri deneyim. Herhangi bir özel kurumda deneyiminiz yoksa özel okullar bizi almıyor, özel sektörde iş bulamıyorduk.”

29 yaş, Kadın, Evli, İş Arıyor

II Öncelikle şunu söyleyeyim, yönlendirme cidden çok önemli. Bunu ailemizden alınca yanlış yerlere gidebiliyoruz çünkü ailemiz kendi dönemine göre yönlendiriyor. Ve şu anda ben şey yapmıştım, yeğenim var, liseye başlayacak, düz lise mi meslek lisesi mi diye bir tartışıyorlardı. Dedim ki bilgisayar bölümüne gidin, meslek lisesinden bilişimden yazılıma kadar gider bu. Çünkü popüler meslek şu an dünyada yazılım, teknoloji üzerine. Bu yönlendirmeyi yaptım ama ailesi dedi ki sen düz liseye git, orada kendini pişir, sonra memur olursun ya da istediğin herhangi bir şey alabilirsin. Daha güzel eğitim alacaksın dediler. Bence bu yanlış çünkü çocuk seviyor bu bilişim olayını ama ailesi yanlış yere yönlendirdi mesela. Yönlendirmeyi bence okullarda rehber öğretmeni olur, şu anda yapıyorlar ama yeterli olduğunu düşünmüyorum. Öncelikle şu lazım, istediği meslek erbabıyla gidip konuşabilecek çocuk. Lisedeyken bunu yapabilir, üniversitedeyken de bunu yapabilir. Bunu yaptıktan sonra kendi hayatına güzel bir kararla başlayabilir mesela.”

28 yaş, Kadın, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Arıyor

Tablo 6. Eğitime Göre Gençlik Kümelerinin İş Bulmaya Yönelik İhtiyaçları

	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
Çevremde bana rehberlik edecek kimse yok	13.3%	31.6%	6.8%	24.0%	16.7%	7.6%
Özgüvenim düşük	16.1%	30.7%	7.8%	19.8%	19.3%	6.3%
İngilizcem iyi değil	22.0%	34.0%	4.8%	24.1%	11.6%	3.5%
Matematik becerim yüksek değil	26.5%	38.3%	3.9%	15.2%	10.0%	6.1%
Bilgisayar bilgim becerim yüksek değil	17.8%	43.6%	4.7%	18.2%	11.0%	4.7%
Girişken değilim	11.9%	33.6%	9.0%	25.4%	13.4%	6.7%
İletişimim kuvvetli değil	16.7%	34.7%	2.8%	25.0%	15.3%	5.6%
İş Tecrübem yok	10.5%	21.2%	4.7%	38.7%	15.4%	9.4%
Ailem/eşim destekçi değil	5.8%	23.1%	0.0%	32.7%	11.5%	26.9%
Hiçbiri	25.4%	23.9%	6.3%	30.6%	5.6%	8.2%

7.3. Sosyal ve Siyasal Tercihler

Araştırmanın en çarpıcı sonuçlarından biri, gençlerin ekonomik yaşam pratiklerinin ve ihtiyaçlarının tüm heterojen yapısına rağmen, sosyal, siyasal tercihlerinde ve genel hayat tercihleri ve beğenilerinde ekonomik faktörlerden bağımsız olarak ciddi benzerlikler taşıması. Bir başka deyişle, ekonomik hayatlarında ayrışan gençler, sosyal tercihlerinde ve günlük hayatlarında birleşiyor.

YADA Vakfı’nın daha önce gerçekleştirdiği gençlik araştırmalarıyla paralel bir şekilde, mevcut araştırmaya katılan gençler sosyal konularda belirgin bir şekilde özgürlükçü değiller. Cemevlerinin ibadethane olarak tanınmasından, eşcinsel evliliklere yasal izin verilmesine, anadilde eğitim hakkına çeşitli sosyal konularda gençler açık bir özgürlükçü tavır almıyor. Dahası, NEET kümeleri arasında da belirgin bir farklılık yok. 1-5 arası puanlamada değerlendirilen sosyal konuların çoğunluğu katılımcılardan ortalama 2.5-3 puan bandında destek alıyor. Bir başka deyişle, gençler baskıcı değiller, ama açıkça özgürlükçü olduklarını söylemek ise zor. Önceki kısımlar tartışıldığı üzere, çalışma hayatında ayrımcılıktan şikayetçi olan gençlerin toplumsal konularda daha özgürlükçü bir tavır almamaları düşündürücü.

Tablo 7. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Sosyal Konulardaki Desteği

	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
Cemevleri ibadethane olarak tanınmalıdır	3,2	3,4	2,8	3,3	3,3	2,9
Kadınlar iş hayatında erkeklerin yapabildiği işleri yapabilirler	4,2	4,2	4,1	4,2	4,1	4,0
Eşcinsel evliliklere izin verilmeli	2,4	2,5	2,6	2,6	2,7	2,1
Yeri geldiğinde ülkenin ekonomik gelişmesi için çevreye zarar verilebilir	2,0	1,8	2,0	2,0	1,6	2,2
Seçme şansım olsa başka bir ülke vatandaşı olurum	2,8	3,0	2,8	3,0	3,0	3,0
İsteyenlere devlet okullarında Kürtçe öğretilsin	3,0	3,3	2,8	2,9	3,2	2,7
Türkiye'nin başkanlık sistemi ile yönetilmesini destekliyorum	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,9

Gençlerin genel olarak nötr pozisyonlarının aksine iki başlıkta gençlerin tutumu daha keskinleşiyor: kadınların iş hayatına katılımı ve çevre sorunları. Her NEET grubundaki gençlerin çoğunluğu, kadınların iş hayatında erkeklerin yaptığı işleri yapabileceğini düşünüyor. Diğer konularda 1-5 arası puanlamada bu konu 2.5'ta kalırken, her NEET grubu kadınların iş gücüne katılımını olumlayan bu görüşe ortalama en az 4 puan veriyor. Görünen o ki, gençler iş yerinde karşılaştıkları ayrımcılığa karşı olarak toplumsal olmasa da iş gücünde daha eşitlikçi bir pozisyon alıyor. Kadınların istihdama katılımına verilen destek kadar güçlü olmasa da gençler arasında dikkate değer bir çevre duyarlılığı da bulunuyor. Birçok NEET kümesi, ekonomik kalkınma için çevreye zarar verilmesine ortalama 2 puandan az destek veriyor. Bir tek kalıcı NEET kümesindeki katılımcılar ekonomik kalkınma bahsinde çevre aleyhine tutum alıyor.

Tablo 8. Gençlerin Siyasi Parti Tercihleri

	NEET Değil	NEET
AK Parti	20.2%	19.1%
CHP	26.4%	22.4%
MHP	5.1%	5.0%
HDP	8.5%	11.3%
İYİ Parti	2.3%	2.2%
Diğer	1.3%	1.7%
Oy Kullanmam	36.1%	38.4%

Gençler arasında sosyal konulardaki benzerlik, siyasal konularda çok daha keskin bir hal alıyor. Gençlerin oy tercihleri NEET ve NEET olmama statüsünden bağımsız görünüyor. Tüm partilerin her iki gruptaki oy oranı hemen hemen aynı. CHP NEET olmayan grupta kısmen daha çok destek toplarken, HDP NEET kesimde kısmen daha fazla ilgi görüyor. En çarpıcı yönelim ise, her iki grupta %35'i aşan oy kullanmama eğilimi. Siyasal tatminsizlik, siyasette gençlerin yeterince temsil edilmemesi ya da ilgisizlik olarak görülebilecek bu geniş kitlenin oranı her iki grupta da benzer seviyede.

II "Mesela gençler iş bulamıyor ve buna yönelik gerçekten bir şey yapılmıyor ya da çalışırken, çalışma hayatında da buna yönelik şeyler yok. 12 saat çalışıyordum ben en son mesela ve bir insan 12 saat çalışınca asla, haftada sadece bir günüm boşum vardı, bir gün de ful çalışıyordun, sabah ful, sabah 6'da gidip gece 12'de geliyorsun, gerçekten bütün günün gidiyor, sadece bir günün boş haftada. Yani bunlar asla, bence insanlar bu şartlarda çalıştırılmamalı ve siyasi anlamda kimse bu konu hakkında bir şey yapmıyor. Bu konuyla ilgilenen bir parti yok."

23 yaş, Kadın, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Aramıyor

Eğilime göre NEET kümelerini incelediğimizde daha yüksek bir varyans gözlemleniyor; fakat, ana tespite önemli bir değişime neden olmuyor. En büyük parti hala oy vermeyenler. Bununla beraber, siyasal ilgisizliğin daha çok sınırdaki, pasif ve ümitsiz NEET kümelerinde yoğunlaştığını görüyoruz. Ayrıca, AK Parti’nin oyları bu gruplarda diğer gruplara nazaran daha düşük. Bir diğer önemli trend ise gençlerin NEET statüsü koyulaştıkça, CHP’nin oy oranı düşerken HDP’nin oyunun artması. İstihdamda kümesinde CHP ile HDP arasındaki makas kalıcı NEET kümesinde oldukça daralıyor.

Tablo 9. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Siyasi Parti Tercihleri

	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
AK Parti	23.3%	16.1%	27.2%	19.3%	14.7%	28.2%
CHP	27.6%	22.4%	24.7%	24.4%	25.5%	19.4%
MHP	6.1%	4.9%	6.2%	3.7%	4.9%	7.8%
HDP	10.8%	9.7%	8.6%	8.0%	10.9%	16.5%
İYİ Parti	2.9%	1.7%	4.9%	2.4%	1.1%	1.9%
Diğer	1.4%	2.7%	1.2%	0.5%	1.1%	1.9%
Oy Kullanmam	28.0%	42.6%	27.2%	41.7%	41.8%	24.3%

HDP’nin oyunun NEET oranı arttıkça paralel olarak artmasının doğrudan ekonomik statüden kaynaklandığını düşünmek hatalı olacaktır. NEET grubunun oluşturan demografik gruplar incelenirken, önemli bileşenlerden birinin başta Kürtler olmak üzere Türkiye’de yaşayan Türk olmayan gençler olduğunun altı çizilmiştir. Bu bağlamda düşündüğümüzde, HDP’nin oy artışının ekonomik statü ile ilişkisinin yanıltıcı bir korelasyon olduğu açığa çıkıyor. NEET statüsü başta Kürtler olmak üzere Türk olmayan kesimlerde koyulaşiyor. Dolayısıyla, HDP’nin NEET statüsü koyulaştıkça artan oy oranı ekonomik sebeplerden çok siyasal tercihle açıklanabilir. Bu açıdan baktığımızda, NEET statüsünün siyasal davranış ve tercihlerde ekonomik tercih ve ihtiyaçlar kadar etkili olmadığı savı geçerli ve güçlü kalıyor.

7.4. Günlük Yaşam, Beğeniler

Gençler sosyal ve siyasal tercihlerinde benzeştiği kadar günlük yaşamlarında ve beğenilerinde de büyük oranda benzeşiyor. Ortak kuşak tecrübesi gençlerin günlük yaşam tercihlerinde ekonomik statü ve ihtiyaçlarından daha baskın bir etkiye sahip. Gençler benzer günlük faaliyetlerle meşgul oluyor ve hatta medeni durumlarının dağılımı dahi benzerlik gösteriyor.

Gençlerin günlük vakitlerinin önemli bir kısmı internette ve sosyal medyada geçiyor. Bunu arkadaşlarıyla beraber vakit geçirme takip ediyor. Aile ile zaman geçirmeye ve ev işlerine NEET grubundakiler görece daha fazla zaman ayırsa da kümeler arasında belirgin bir farklılık görülüyor. TV izleme, kitap okuma ve bilgisayar oyunu oynama oranları da internet ve sosyal medya kullanımına nazaran hayli düşük. Tablo 10’da özetlenen tüm günlük faaliyetlere her bir NEET kümesi benzer vakit ayırıyor. Araştırmaya katılan gençler diğer günlük faaliyetlerin sıklığında da büyük oranda benzeşiyorlar. Kafe veya restoranda arkadaşlarla buluşma, akşam dışarı çıkma gibi faaliyetlerin sıklığı NEET ve NEET olmayan gruplar arasında birbirine yakın. Konsere gitmek gibi görece daha pahalı faaliyetlerde dahi sıklık oranında makas gruplar arasında açılmıyor.

Tablo 10. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Günlük Faaliyetleri için Ayrılan Zaman (saat)

	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
Uyku	7.53	8.15	7.85	8.42	8.08	8.43
TV izleme	1.38	1.43	1.80	1.48	1.81	2.21
Kitap, dergi, gazete okuma	1.15	1.37	1.15	1.46	1.21	0.94
Bilgisayar oyunları oynama	0.87	0.88	0.81	1.12	0.89	0.76
Arkadaşlarla zaman geçirme	2.62	3.34	3.42	3.07	3.36	2.44
Aile ile sohbet	1.90	2.10	2.04	2.07	2.40	2.39
Ev işleri	1.20	1.63	1.87	1.34	1.81	2.17
Sosyal medya	2.56	2.78	3.01	2.73	2.96	2.45
Sosyal medya haricinde internette gezinme. Bir şeyler izleme	2.04	2.21	3.00	2.21	1.86	1.48

“Telefona çok fazla vakit ayırıyorum, bunu sevmiyorum aslında, sürekli telefona bakıyormuşum gibi geliyor bazen, televizyon. İyice ev hanımlarına döndüm diyebilirim hatta. Böyle geçiyor günüm, en çok telefonla ve televizyona bakarak geçiyor, yemek yemek dışında. Sürekli yemek yiyorum, gerçekten sürekli böyle geçiyor günüm...Gündüz kuşağını takip ediyorum. Saçma sapan geliyor aslında artık ama yine de takip ediyorum. Annem izlediği için ister istemez bakıyorum zaten, ben de alıştım artık diyebilirim, işte yemek programları, temizlik programları, böyle şeyler izliyorum.”

23 yaş, Kadın, Bekar-Ailesiyle Yaşıyor, İş Aramıyor

Gençler arasındaki benzerlik duygusal ilişkilerinde de sürüyor. Kalıcı ve aktif NEET gruplarında uzun süredir yalnız olma ihtimali diğer NEET kümelerine göre daha fazla. İstihdamdaki gençlerin ise uzun süreli ilişki kurma ihtimali daha fazla. Bununla beraber, hem bu duygusal ilişki düzeylerinin geri kalanında, hem de diğer duygusal ilişki gruplarında NEET kümeleri arasında bir ayrışma yok. NEET gruplarının medeni durumları incelendiğinde, gruplar arasında bazı farklar göze çarpıyor. Evli NEET grubunun önemli bir kısmını ev kadınları oluşturuyor. Bekarların yaklaşık dörtte biri öğrenci. Bekarlardaki NEET oranı %60'a yaklaşıyor. Bununla beraber, her medeni durum statüsünde ortalama %10'luk ümitsiz, iş aramayan bir NEET grubu var. Bu açıdan bakıldığında, NEET statüsünün duygusal ilişki ve medeni durum ile de korelatif bir ilişkisi olmadığını söyleyebiliriz.

Tablo 11. Eğilime Göre Gençlik Kümelerinin Duygusal İlişki Dağılımı

	İstihdamda	Sınırdaki	Aktif	Pasif	Ümitsiz	Kalıcı
Yalnızım. Uzun süredir bir ilişkim yok	33.8%	28.0%	42.6%	37.5%	35.8%	48.8%
Yalnızım. Yakınlarda ayrıldım	17.2%	23.4%	18.5%	20.7%	21.2%	17.1%
Kısa bir süredir bir duygusal bir ilişkim var	19.2%	26.1%	20.4%	19.3%	23.4%	17.1%
Uzun dönemdir duygusal bir ilişkim var	29.8%	22.5%	18.5%	22.5%	19.7%	17.1%

Araştırmanın bir diğer enteresan bulgusu ise NEET grubundaki gençlerin kamuoyunda paylaşılan önyargının aksine, aileleriyle beraber yaşama yerine daha çok yalnız veya arkadaşlarıyla yaşamayı tercih etmeleri. Yalnız yaşayanların ciddi bir kısmını çalışanlar oluştursa da yalnız yaşayanların geri kalan yarısını NEET kümeleri oluşturuyor. Aile ile yaşayanların %60’tan fazlasının NEET kümesinde olduğu doğru. Bununla beraber, NEET kümesinin çoğu ailesiyle beraber yaşamıyor.

	Aile ile Birlikte	Yalnız	Arkadaşlarla	Kurumda. yurтта
Çalışıyor	15.1%	42.6%	26.9%	14.3%
Düzensiz	4.6%	10.3%	13.5%	0.0%
Ev Kadını	2.1%	1.5%	0.0%	0.0%
Hem Eğitimde Hem Çalışıyor	6.2%	5.9%	7.7%	28.6%
İşsiz. İş Aramıyor	17.2%	13.2%	13.5%	0.0%
Öğrenci	27.7%	2.9%	13.5%	57.1%
Resmi İşsiz	17.1%	16.2%	23.1%	0.0%
Sınava Hazırlanıyor	10.1%	7.4%	1.9%	0.0%

SONUÇ & ÖNERİLER

8 Sonuç & Öneriler

Türkiye gençliğinin yaklaşık dörtte biri çalışma ve eğitim hayatının dışında kalıyor. Bu araştırma, Türkiyeli NEET gençlerin çağdaşlarıyla benzerliklerini ve farklılıklarını resmetmeyi amaçlıyor. Bu çerçevede, araştırmanın en temel bulgusu gençlerin eğitim ve çalışma tecrübelerine bağlı olarak ekonomik ihtiyaç ve taleplerinde önemli değişimler olduğu fakat sosyal ve siyasal açıdan önemli bir farklılaşmanın olmadığı yönünde.

Kadınların, 25-29 yaş grubunun, düşük ve orta gelirli olanların, Türk olmayanların ve sağlık sorunu olanların NEET grubunda olma ihtimalleri daha yüksek. NEET gençlerin çalışmamasının ana nedenleri arasında yetenek ve beceri eksikliği, fiziksel ve psikolojik sağlık problemleri ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler olması geliyor. Gençler ayrımcılıktan, sosyal hakların zayıf olmasından, beceri ve tecrübe eksikliğinden şikayetçi. Bu faktörlerin iş bulmalarını zorlaştırdığını düşünüyor. Halihazırda çalışırken sonradan işini bırakan NEET kapsamına giren gençlerin bu geçişin ana sebebi ya sosyal haklarının zayıf olması ya da kadınların çalışmasına ya da eğitim görmesine yönelik ayrımcı bakış açısı.

Gençlerin eğitime devam etmemesinin en büyük nedeni ekonomik sorunlar, sağlık sorunları ve aile baskısı. Aile baskısı ve sağlık sorunlarının eğitime engel olması daha çok NEET grubunda görülüyor. Aile baskısı daha çok lise ve altı eğitime devam için engel olurken, sağlık sorunları yüksek öğrenime katılım için ana engel.

Gençlerin kaygı ve hayalleri büyük oranda NEET statülerinden etkileniyor. NEET grubundakiler daha çok iş bulma ve yetenek geliştirme konularında zorlanıyor ve iş bulma, maddi sorunlar ve gelecek kaygısı ile meşgul oluyor. Gençler özellikle mesleki eğitim ve yabancı dil eğitimin gereğinin farkında. Bu ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim hizmetleri talep ediyorlar. Bununla beraber, bunun daha çok mesleki eğitim atölyeleri ya da kurs formatında bir eğitim olmasından yanalar. Bu sebeple örgün eğitime katılmaya ne NEET ne de NEET olmayan gençler gönüllü. Geliştirmek istedikleri beceriler büyük oranda hizmet sektörüne ya da el becerisine dayanan işlere yönelik.

Gençler sosyal meselelerde belirgin şekilde özgürlükçü değiller. Gerek NEET gerekse NEET olmayan grubun ciddi anlamda ilerlemeci olduğu alan kadınların iş gücüne katılımıyla sınırlı. NEET statüsü siyasal tercihlerin de tahmin edicisi değil.

Türkiye’de NEET Gençlere Yönelik Politikalar ve Öneriler

NEET kavramının kullanımı artış gösterse bu gençlere dair sınırlı politika önerileri bulunuyor. Türkiye’nin 11. Kalkınma Planı’nda eğitimde ve istihdamda yer alamayan gençlerin profillenmesi, bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesi, istihdama katılımlarını artıracak teşvik programlarının uygulanması, katılıma uygun mesleki alanlara göre eğitim ihtiyaç analizinin yapılması ve KOSGEB ile İŞKUR hizmetlerine yönlendirilmesi yer alıyor. Türkiye Ulusal İstihdam Stratejisinde (2014-2023)¹⁸ de NEET gençler anılmakla birlikte eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi ekseninde değerlendiriliyor. Avrupa Birliği uygulamalarından biri olan Gençlik Garanti Programı bir kapsamlı

18 Resmi Gazete. Yüksek Planlama Kurulu. 2017. Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2017-2019). Ankara, Türkiye: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.

bir politika önerisi olarak sunulsa da programın uygulanmaya konmadığı görülüyor¹⁹. Bu anlamda Türkiye’de bu yöndeki politikaların yetersiz olduğunu söylemek mümkün. Yetişkinlerde olumsuz etki işsizlik dönemiyle sınırlı kalabilirken gençler işsizlikten görece daha uzun dönemli olarak etkileniyor. Yara izi etkisi olarak adlandırılan bu etki, gençlerin gelecek dönemlerde de işsiz kalması riskini artırıyor ve gelecekteki ücretlerinin de görece daha az olmasına yol açıyor²⁰. Benzer şekilde yükseköğretime erişimin istihdama katılmak ve tutunmak açısından kritik öneme sahip olduğu biliniyor²¹. Yoksulluk sebebiyle sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik gibi hizmetlerden yeterince yararlanamayan bireylerin sosyal dışlanma riski bulunuyor.²² Tüm bunlar göz önünde bulundurularak eğitim ve istihdam dışında kalan gençlere yönelik kapsayıcı ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi ihtiyaç bulunuyor.

Araştırma sonuçları kapsamında genel politika önerilerini şöyle özetleyebiliriz:

- + NEET grubundaki gençlere yönelik geliştirilen politikalar, gençler heterojen yapısını ve alt-grupların farklılaşan ihtiyaç ve taleplerini göz önünde bulundurmalı.
- + Farklı NEET gruplarındaki farklı ihtiyaçları gözeterek gençlik çalışmalarından kadın çalışmalarına, ekoloji çalışmalarından yoksulluk çalışmalarına farklı tematik alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları NEET kavramıyla “tanışmalı” ve bu kavram etrafındaki verilerden yararlanarak politikalarını gözden geçirmeli.
- + Gerek çalışma ortamları gerekse eğitim kurumları, gençlerin farklılaşan sağlık ve engellilik durumlarını göz önünde bulundurarak esnek ve erişilebilir imkân ve pratikler geliştirmeli.
- + Gençlerin fiziksel ve psikolojik sağlık ihtiyaçlarının karşılanması için destek verilmeli. Özellikle ümitsiz ve kalıcı NEET grubundaki gençlerin yaşadığı özgüven eksikliği giderilmeli.
- + Halihazırda NEET grubunda olan gençlerin meslek kazanımı için, örgün eğitimden ziyade yabancı dil ve mesleki becerilere yönelik kurslar veya sertifika programları düzenlenmeli.
- + Çocuk ve yaşlı bakımından ötürü çalışmayan ya da eğitime devam edemeyen kadınlar için ücretsiz kreş veya evde bakım destekleri sunulmalı.
- + Ekonomik ihtiyaçlardan ötürü eğitimine devam edemeyen gençlerin ihtiyaçları gözetilerek burs imkanları sunulmalı.
- + Görece daha girift ve toplumda yerleşik olan toplumsal cinsiyet algıları ve genel ayrımcılık pratiklerine yönelik, bu pratiklere maruz bırakılan grupları teşvik eden, güçlendirmeye yönelik sivil toplum faaliyetlerinin yanı sıra, ayrımcılığa karşı yasal düzenlemeler uygulanmalı.

19 T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü. 2016. Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan Gençler (NEET): Avrupa Birliği Gençlik Garanti Programı ve Türkiye için Öneriler. Ankara, Türkiye: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.

20 T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü. 2016. a.g.e.

21 Eğitim Reformu Girişimi. 2009. “Eğitimde Eşitlik Politika Analizi ve Öneriler.” Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul, Türkiye. Adres: < http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/Egitimde_Esitlik_Politika_Analizi_ve_Oneriler_1.pdf>

22 Yıldırım, Sinem ve Bora Yenihan. 2013. “Sosyal Dışlanma İşgücü Piyasasında Gençler.” Mevzuat Dergisi. 16(184): s.y-s.y.

